

Raport roczny ESM: kwestie migracji i azylu

Raport przygotowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy
Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce

CZĘŚĆ 2
Polska 2024

Raport roczny ESM: kwestie migracji i azylu

Raport przygotowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy
Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce

CZĘŚĆ 2
Polska 2024

Warszawa 2025

Niniejszy raport krajowy został przygotowany przez Urząd do Spraw Cudzoziemców, pełniący funkcję koordynatora Krajowego Punktu Kontaktowego Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce (ESM Polska) i stanowi zbiór odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu sprawozdania ESM. Podstawą do prac nad raportem były wspólne specyfikacje oraz metodologie przyjęte przez Europejską Sieć Migracyjną

Europejska Sieć Migracyjna została powołana na mocy Decyzji Rady 2008/381/EC z dnia 14 maja 2008 r. w celu dostarczania aktualnych, obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych informacji na temat migracji i azylu instytucjom UE, władzom i instytucjom państw członkowskich oraz opinii publicznej, w celu wspierania procesu kształtowania polityki w UE. Europejska Sieć Migracyjna to ogólnoeuropejska sieć dostarczająca informacji na temat migracji i azylu.

ZASTRZEŻENIE:

W skład ESM wchodzić Krajowe Punkty Kontaktowe (KPK ESM) w państwach członkowskich ESM (państwa członkowskie UE z wyjątkiem Danii) oraz państwach o statusie obserwatorów (NO, GE, MD, UA, ME, AM, RS, MK, AL) i Komisja Europejska. Sieć jest wspierana przez dostawcę usług ESM. Raport został opracowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej w Polsce. Wyrażane w nim opinie niekoniecznie odzwierciedlają punkt widzenia Komisji Europejskiej, dostawcy usług ESM oraz Krajowych Punktów Kontaktowych ESM. Podmioty te nie są również związane wnioskami sformułowanymi w raporcie. Dodatkowo, Komisja Europejska, dostawca usług ESM oraz KPK ESM nie są w żaden sposób odpowiedzialne za wykorzystanie - w jakiegokolwiek formie - informacji znajdujących się w Raporcie.

Wersja elektroniczna raportu (w języku angielskim i polskim) jest dostępna na stronie: [HTTPS://WWW.GOV.PL/WEB/EUROPEJSKA-SIEC-MIGRACYJNA](https://www.gov.pl/web/europejska-siec-migracyjna) w sekcji „Publikacje”.

KONTAKT:

Europejska Sieć Migracyjna Krajowy Punkt Kontaktowy w Polsce

Urząd do Spraw Cudzoziemców

ul. 16 Koszykowa, 00-564 Warszawa

Email: ESM@UDSC.GOV.PL

Strona internetowa: [HTTPS://WWW.GOV.PL/WEB/EUROPEJSKA-SIEC-MIGRACYJNA](https://www.gov.pl/web/europejska-siec-migracyjna)

SPIS TREŚCI

0	STRESZCZENIE WSTĘP	4 5		
1	PRZEGLĄD NAJWAŻNIEJSZYCH ZMIAN W ZAKRESIE MIGRACJI I AZYLU	6	7	OBYWATELSTWO I BEZPAŃSTWOWOŚĆ 28
2	LEGALNA MIGRACJA	14	8	GRANICE, WIZY I SCHENGEN 31
3	OCHRONA MIĘDZYNARODOWA	17	9	MIGRACJA NIEREGULARNA 33
4	OCHRONA CZASOWA I INNE ŚRODKI PODEJMOWANE W ODPOWIEDZI NA SYTUACJĘ OSÓB UCIEKAJĄCYCH PRZED WOJNĄ W UKRAINIE	20	10	HANDEL LUDŹMI 35
5	MAŁOLETNI BEZ OPIEKI I INNE GRUPY WRAŻLIWE	23	11	POWRÓT I READMISJA 39
6	INTEGRACJA I WŁĄCZANIE SPOŁECZNE MIGRANTÓW	25	12	MIGRACJA I ROZWÓJ 41
			*	
				ZAŁĄCZNIKI A, B 43

STRESZCZENIE

W 2024 r. Polska wprowadziła szereg kluczowych zmian strategicznych, prawnych i politycznych w dziedzinie migracji i azylu. Najbardziej znaczącym wydarzeniem było **przyjęcie strategii migracyjnej „Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo” na lata 2025–2030**¹, która określa kompleksowe ramy obejmujące legalną migrację, azyl, integrację, powroty i zarządzanie granicami. Strategia ta ma na celu wzmocnienie zdolności państwa do zarządzania migracją w bezpieczny, kontrolowany i przewidywalny sposób.

W obszarze legalnej migracji Polska wprowadziła środki mające wpływ na dostęp cudzoziemców do rynku pracy, edukacji i opieki zdrowotnej. Istotne zmiany legislacyjne objęły również zniesienie uproszczonych procedur udzielania zezwoleń ukraińskim pracownikom służby zdrowia, nowe obowiązki w zakresie potwierdzania znajomości języka polskiego oraz zaktualizowane przepisy wizowe. Kontynuowano również pracę nad projektami ustaw, mających na celu zwalczanie nadużyć w systemach zatrudnienia i wizowych.

W świetle trwającej wojny w Ukrainie i zgodnie z decyzją wykonawczą Rady (UE) 2024/1836 z dnia 25 czerwca 2024 r.², wydłużającą stosowanie ochrony czasowej w całej Unii Europejskiej, Polska przedłużyła ochronę czasową dla osób wysiedlonych z Ukrainy do września 2025 r. Przedłużenie to zapewnia ciągłość legalnego pobytu i dostęp do praw największej grupie beneficjentów ochrony czasowej w UE. Równolegle polskie władze wzmocniły mechanizmy wsparcia w kluczowych sektorach, takich jak edukacja – poprzez dalsze angażowanie asystentów międzykulturowych i dodatkowe wsparcie językowe – opieka zdrowotna i integracja na rynku pracy. Ponadto wprowadzono legalne ścieżki ułatwiające obywatelom Ukrainy przejście z ochrony czasowej do krajowych systemów migracyjnych, umożliwiając bardziej stabilny i długoterminowy status prawny osobom planującym pozostanie w Polsce.

Procedury ochrony międzynarodowej zostały objęte dodatkowymi ograniczeniami w odpowiedzi na zagrożenia hybrydowe na granicy polsko-białoruskiej, a warunki recepcji uchodźców uległy poprawie, szczególnie w zakresie ochrony dzieci i oceny specjalnych potrzeb.

Poczyniono również postępy w zaspokajaniu potrzeb małoletnich bez opieki i grup ze szczególnymi potrzebami, w tym poprzez poprawki w zakresie udzielenia wsparcia dla młodych ludzi opuszczających rodziny zastępcze i zwiększające dostęp do usług psychologicznych.

Podjęto znaczące kroki w celu wzmocnienia integracji i włączenia społecznego, takie jak ogólnokrajowe uruchomienie Centrów Integracji Cudzoziemców oraz wdrożenie programów szkoleniowych dla specjalistów ds. integracji. Podjęto również wysiłki w celu usprawnienia dostępu do edukacji i wsparcia dla dzieci z doświadczeniem migracyjnym.

W 2024 r. nie zostały wprowadzone żadne istotne zmiany w procedurach dotyczących obywatelstwa lub bezpaństwowości. Dokonano jednak legislacyjnego ujednolicenia z wymogami UE dotyczącymi systemu wjazdu/wyjazdu (EES)³ oraz osiągnięto postępy w zakresie krajowych strategii ETIAS i zintegrowanego zarządzania granicami. Przyjęto również środki mające na celu przeciwdziałanie nadużyciom wizowym, w tym wprowadzenie wymogu posiadania wizy dla obywateli Kolumbii podejmujących działalność zarobkową.⁴

W 2024 r., Polska wzmocniła swoje działania w zakresie zwalczania nieregularnej migracji i przemytu migrantów, zwłaszcza na wschodniej granicy z Białorusią, m.in. poprzez zmiany legislacyjne i utworzenie tymczasowych stref buforowych. Podjęto również przygotowania do wzmocnienia mechanizmów powrotów i readmisji, zgodnie z szerszymi ramami UE.

Podsumowując, rok 2024 był rokiem strategicznej konsolidacji i udoskonalenia przepisów dotyczących zarządzania migracją w Polsce, przy czym większą uwagę poświęcono bezpieczeństwu narodowemu, uporządkowanemu zarządzaniu migracją oraz integracji osób wysiedlonych, zwłaszcza z Ukrainy.

1. <https://www.gov.pl/web/premier/odzyskac-kontrolę-zapewnić-bezpieczeństwo---strategia-migracyjna-na-lata-2025--2030>

2. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX:32024D1836>

3. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20240001688/O/D20241688.pdf>

4. <https://www.gov.pl/web/kolumbia/zmiana-przepisow-wizowych>

Niniejsze sprawozdanie zostało przygotowane przez Krajowy Punkt Kontaktowy Europejskiej Sieci Migracyjnej (ESM) w Polsce jako część II krajowego wkładu do przeglądu sytuacji w zakresie azylu i migracji w 2024 r. Stanowi on uzupełnienie części I sprawozdania⁵, która przedstawia kluczowe zmiany prawne i polityczne w Polsce w szerszym kontekście UE, dostarczając bardziej szczegółowego opisu działań krajowych, kierunków strategicznych i współpracy z zainteresowanymi stronami, ze szczególnym uwzględnieniem zmian istotnych dla polskiej opinii publicznej i instytucji krajowych.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 decyzji Rady 2008/381/WE ustanawiającej Europejską Sieć Migracyjną (ESM), każdy krajowy punkt kontaktowy ma obowiązek dostarczać roczne sprawozdanie, opisujące sytuację i zmiany w zakresie migracji i azylu w państwie członkowskim, a także dane statystyczne.

Celem niniejszego sprawozdania jest poinformowanie odbiorców krajowych, w tym decydentów politycznych, środowisk akademickich, społeczeństwa obywatelskiego i ogółu społeczeństwa, o istotnych zmianach w polskim systemie migracji i azylu, które miały miejsce w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 r. W sprawozdaniu podkreślono zmiany w krajowym ustawodawstwie, strategii, praktyce i wdrażaniu, zwłaszcza w takich obszarach, jak legalna migracja, ochrona międzynarodowa, ochrona czasowa osób uciekających przed wojną w Ukrainie oraz integracja migrantów.

Dane i informacje w nim przedstawione zostały zgromadzone na podstawie publicznie dostępnych dokumentów urzędowych, zapisów legislacyjnych oraz informacji dostarczanych przez kluczowe ministerstwa i agencje rządowe. Szczególną uwagę zwrócono na kierunek strategiczny określony w nowym dokumencie dotyczącym polityki migracyjnej „Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo”, który ma wpływ na wiele obszarów zarządzania migracją w Polsce.

5. <https://www.gov.pl/web/european-migration-network/annual-policy-reports>

1

PRZEGLĄD NAJWAŻNIEJSZYCH ZMIAN W ZAKRESIE MIGRACJI I AZYLU

W 2024 r. najważniejszym wydarzeniem w polskiej polityce migracyjnej i azylowej było przyjęcie strategicznego dokumentu politycznego zatytułowanego „**Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo**” – **Strategia migracyjna dla Polski na lata 2025–2030**, zatwierdzonego przez Radę Ministrów w dniu 15 października 2024 r. Był to przełomowy moment w kształtowaniu polityki krajowej, który zakłada spójne i długoterminowe ramy regulujące migrację, azyl, powroty, integrację i zarządzanie granicami.

Strategia określa syntetyczny, kierunkowy program działań na najbliższe lata i odzwierciedla rosnącą potrzebę skuteczniejszego zarządzania migracją w świetle trendów demograficznych, presji geopolitycznej i zmieniającej się roli migracji w bezpieczeństwie narodowym. Zawiera ona części dotyczące migracji zarobkowej, ochrony międzynarodowej, integracji, zarządzania granicami i procedur powrotowych, a jej celem jest wzmocnienie kontroli państwowej i spójności instytucjonalnej.

Strategia stanowi również odpowiedź na brak skoordynowanej polityki migracyjnej i uznaje potrzebę rozpoczęcia szerszej debaty krajowej na temat migracji. Służy ona również jako punkt odniesienia dla reform legislacyjnych i proceduralnych wprowadzonych w 2024 r. w kilku obszarach, w tym w zakresie polityki wizowej, dostępu obywateli Ukrainy do rynku pracy, uznawania kwalifikacji w zawodach medycznych oraz systemów wsparcia dla grup ze szczególnymi potrzebami.

Jeśli chodzi o zmiany przekrojowe w zakresie polityki migracyjnej i azylowej w Polsce, osiągnięto postępy w dziedzinie cyfryzacji i zintegrowanego świadczenia usług. Kontynuowano pracę przygotowawczą nad ramami prawnymi i technicznymi systemu wjazdu/wyjazdu (EES) oraz europejskiego systemu informacji o podróży i zezwoleń na podróż (ETIAS). Jednocześnie Polska podjęła działania mające na celu uruchomienie ogólnokrajowej sieci centrów integracji cudzoziemców (CIC)⁶, które mają funkcjonować jako „punkty kompleksowej obsługi” dostarczające skoordynowane usługi na szczeblu regionalnym, od doradztwa prawnego po szkolenia językowe i wsparcie w zakresie integracji na rynku pracy.

Ponadto, w związku z przygotowaniem Polski do objęcia przewodnictwa w Radzie UE w pierwszej połowie 2025 r., rok 2024 upłynął pod znakiem koordynacji priorytetów tematycznych na czas Prezydencji. Chociaż

formalne działania związane z przewodnictwem będą miały miejsce w 2025 r., wstępne dyskusje już wskazały na znaczenie bezpieczeństwa granic zewnętrznych, polityki UE w zakresie powrotów oraz wdrożenia Paktu o migracji i azylu jako potencjalnych obszarów zainteresowania.

Te nadrzędne działania w 2024 r. podkreślają zamiar Polski, aby zinstytucjonalizować bardziej bezpieczne, zaplanowane i oparte na zasadach podejście do migracji, zarówno w praktyce krajowej, jak i w przyszłych działaniach na szczeblu UE.

SYTUACJA W ZAKRESIE MIGRACJI I AZYLU W POLSCE

W 2024 r. sytuacja migracyjna w Polsce nadal była zdominowana przez kwestie związane z organizacją pobytu obywateli Ukrainy w konsekwencji konfliktu zbrojnego. Jednocześnie utrzymywały się poważne wyzwania związane z rozwiązaniem kryzysu humanitarnego na granicy polsko-białoruskiej oraz zrównoważeniem potrzeb polskiego rynku pracy z napływem migrantów zarobkowych.

Dane przedstawione w poniższej części zostały przygotowane przez Urząd do Spraw Cudzoziemców.

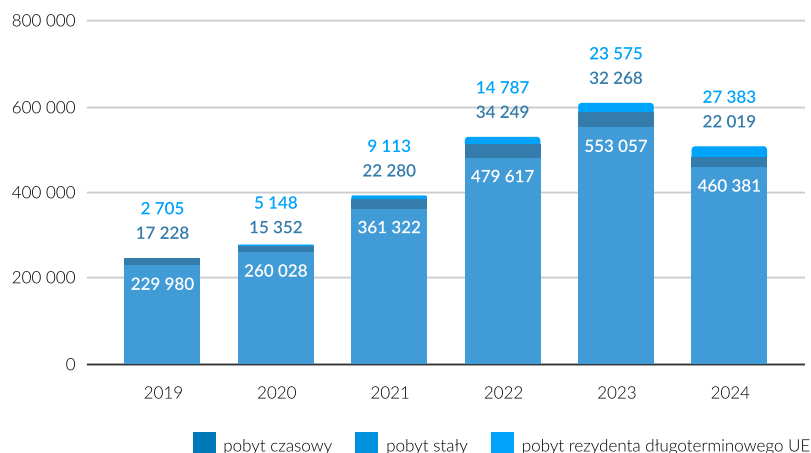
W 2024 r. z powodu błędów systemowych zmieniono metodologię obliczania liczby osób ubiegających się o zezwolenie na pobyt. W związku z tym poniższe dane odnoszą się do liczby złożonych wniosków, a nie do liczby poszczególnych wnioskodawców. W rezultacie dane te mogą różnić się od tych opublikowanych w latach poprzednich.

POZWOLENIA NA POBYT

W 2024 r. cudzoziemcy złożyli prawie 510 000 wniosków o czasowe, stałe i długoterminowe pozwolenia na pobyt w UE – o 99 000 mniej (-16%) niż w 2023 r. Obywatele Ukrainy pozostawali dominującą grupą narodowościową wśród wnioskodawców, stanowiąc 56% (287 000) wszystkich wnioskodawców. Inne znaczące narodowości to Białorusini (48 000; 9%), Gruzini i Kolumbijczycy (po 19 000; 4%), Hindusi (16 000; 3%), a także Uzbegy i Turcy (po 10 000; 2%).

6. <https://www.gov.pl/web/dfe-mswia/famio201-izoo-00424---tworzenie-centrow-integracji-cudzoziemcow-cic-na-obszarze-polski>

Liczba osób ubiegających się o wybrane typy zezwoleń na pobyty w latach 2019–2024

W 2024 r., Polska wydała prawie 397 000 decyzji dotyczących czasowych, stałych i długoterminowych zezwoleń na pobyt w UE – o 15 000 mniej niż w 2023 r. Większość decyzji była pozytywna (około 347 000; 87% wszystkich decyzji), znacznie przewyższając około 35 000 decyzji negatywnych (9%) i ponad 15 000 postępowań umorzonych (4%).

Najwięcej zezwoleń na pobyt czasowy przyznano obywatelom Ukrainy (196 000), Białorusi (33 000), Indii (10 000), Gruzji (8 000) i Turcji (5 000). Najczęściej przyznano stałe i długoterminowe zezwolenia na pobyt w UE obywatelom Ukrainy (23 000), Białorusi (9 000), Rosji i Wietnamu (po 1 000) oraz obywatelom Turcji (0,3 tys.).

Na koniec 2024 r. liczba cudzoziemców uprawnionych do pobytu w Polsce wynosiła prawie 1,975 mln (liczba ta nie obejmuje wiz). Na koniec 2023 r. liczba ta wynosiła około 1,877 mln. W perspektywie ostatnich trzech lat daje to prawie czterokrotny wzrost liczby legalnie przebywających cudzoziemców.

Najliczniejsze grupy cudzoziemców w Polsce stanowili: Ukraińcy – 1,538 mln (78%), Białorusini – 141 tys. (7%), Gruzini – 27 tys. (1%), Hindusi – 24 tys. (1%), Rosjanie – 22 tys. (1%), Niemcy – 15 000 (1%), Wietnamczycy – 14 000 (0,7%), obywatele Turcji – 14 000 (0,7%), Uzbecy – 11 000 (0,6%) oraz Mołdawianie – 9 000 (0,5%).

W 2024 r., podobnie jak w roku poprzednim, dokumenty wydane w ramach ochrony czasowej nadal pozostawały dominującą podstawą pobytu, stanowiąc 50% (991 600) wszystkich ważnych dokumentów. Kolejne

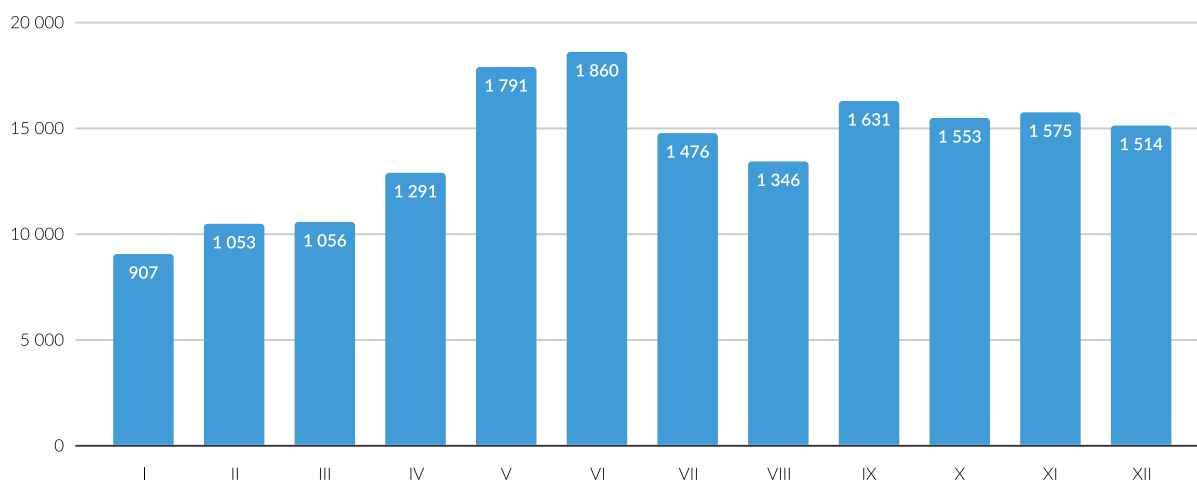
miejsca zajmowały: zezwolenia na pobyt czasowy – 36% (721 300), zezwolenia na pobyt stały – 6% (124 400), dokumenty wydane obywatelom UE – 3% (66 400), długoterminowe zezwolenia na pobyt w UE – 2% (46 000) oraz dokumenty wydane beneficjentom ochrony międzynarodowej lub krajowych form ochrony – 1% (19 300).

Obywatele Ukrainy posiadali trzy czwarte wszystkich ważnych dokumentów pobytowych w Polsce. Wśród nich 64% (986 900) zostało wydanych w ramach ochrony tymczasowej, 30% (455 500) w ramach pobytu czasowego, 4% (56 200) w ramach pobytu stałego, 2% (33 800) jako długoterminowym rezydentom UE, a 0,3% (4200) jako beneficjentom ochrony uzupełniającej. Ponadto 713 osób posiadało dokumenty pobytowe jako członkowie rodzin obywateli UE, 345 z powodów humanitarnych, 70 uzyskało status uchodźcy, a 12 uzyskało pobyt tolerowany. Liczba obywateli Białorusi posiadających ważne dokumenty pobytowe również znacznie wzrosła w 2024 r. w porównaniu z 2023 r., osiągając 23 200 osób (+20%).

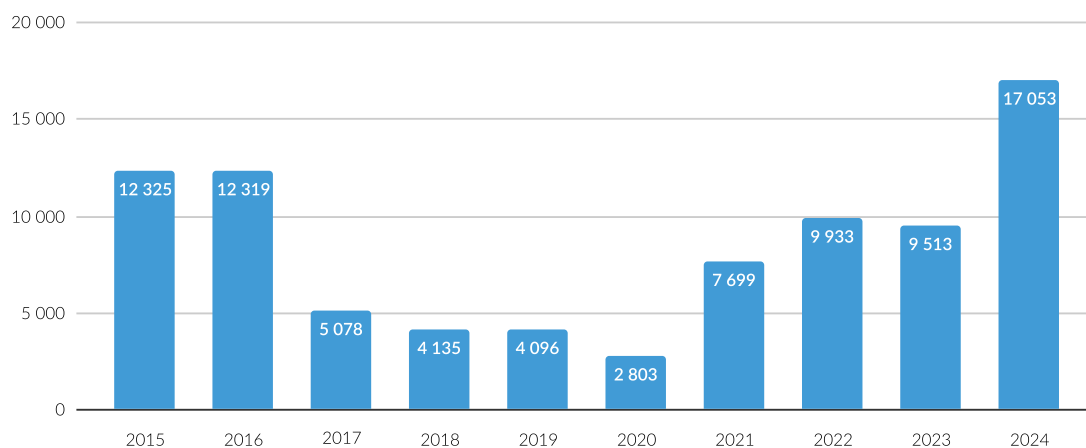
OCHRONA MIĘDZYNARODOWA

W 2024 r. cudzoziemcy złożyli największą liczbę wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w historii Polski – 17 000, co stanowi wzrost o 79% (+7500) w porównaniu z 2023 r. Był to również największy wzrost procentowy w ujęciu rok do roku wśród państw członkowskich UE. Pod względem łącznej liczby otrzymanych wniosków Polska zajęła jedenaste miejsce wśród krajów europejskich.

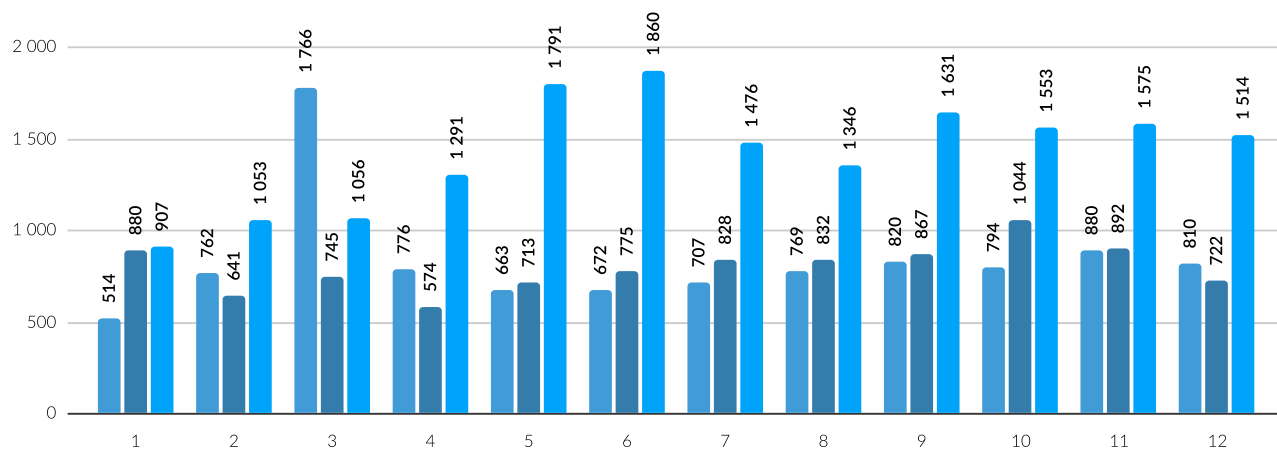
Osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce w 2024 roku

Osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej w latach 2015–2024

Osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce w latach 2022–2024

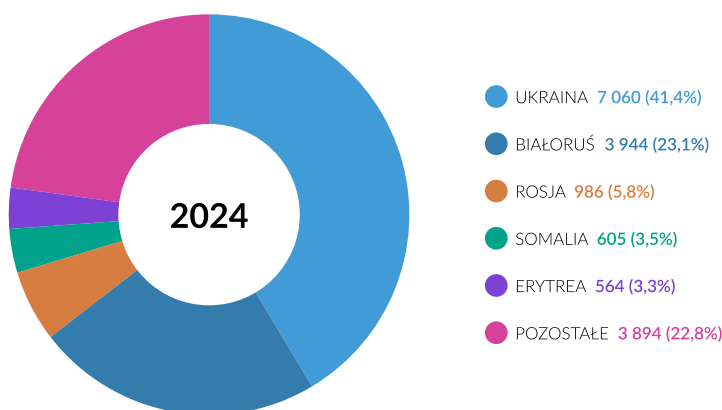
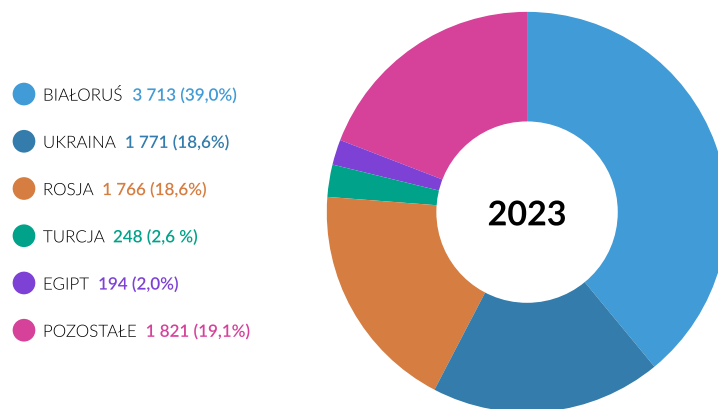
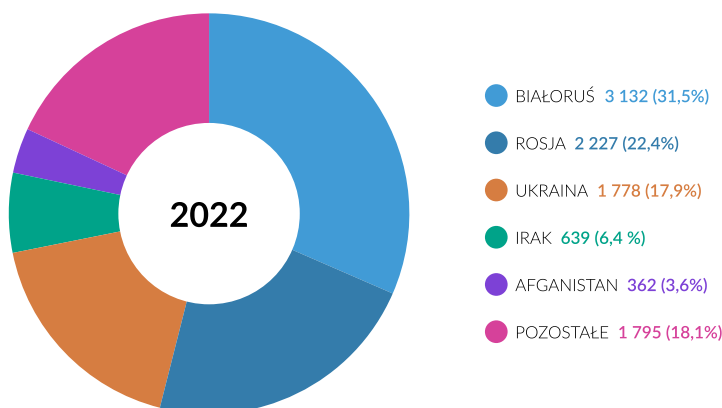

Wnioski złożyli obywatele 85 krajów, przy czym głównymi krajami pochodzenia były Ukraina (7000), Białoruś (3900), Rosja (1000), Somalia (600) i Erytrea (600). Podobnie jak w 2023 r., 70% wszystkich wniosków zostało złożonych przez obywateli trzech największych krajów pochodzenia.

W porównaniu z rokiem poprzednim skład głównych narodowości uległ znacznej zmianie: liczba wniosków złożonych przez obywateli Ukrainy wzrosła czterokrotnie,

liczba wniosków złożonych przez obywateli Białorusi wzrosła o 6%, a liczba wniosków złożonych przez obywateli Rosji spadła o 44%. Największy wzrost odnotowano wśród obywateli Erytrei (szesnastokrotny) i Somalii (dziesięciokrotny). Po raz pierwszy Ukraina stała się krajem pochodzenia największej liczby wnioskodawców. Znacząco zmienił się również profil wnioskodawców ukraińskich: 67% stanowili mężczyźni (4700 osób), z czego 83% było w wieku 18–64 lata.

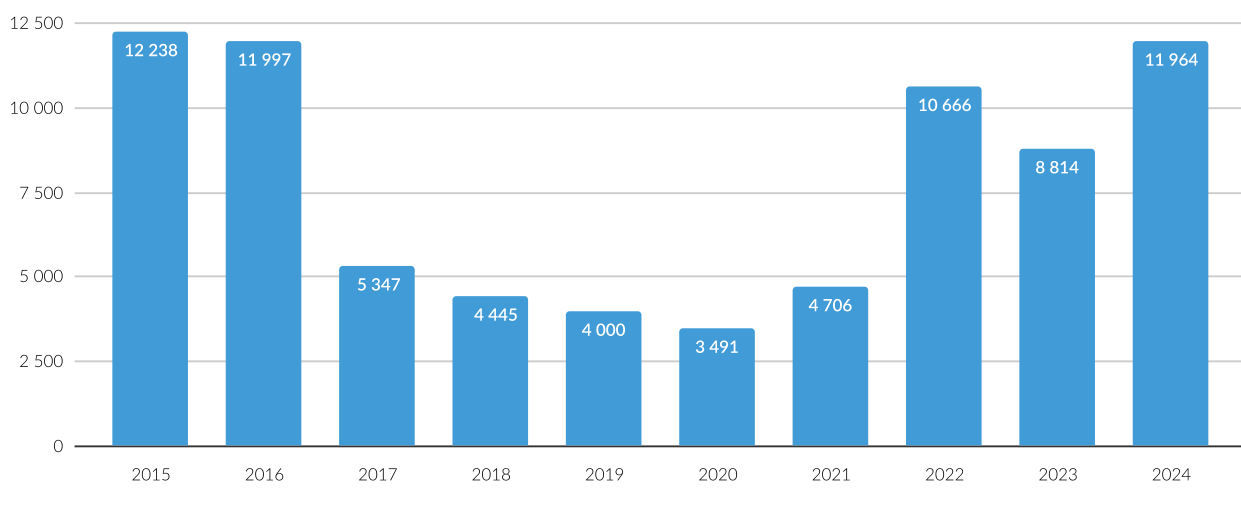
Osoby ubiegające się o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce w latach 2022–2024

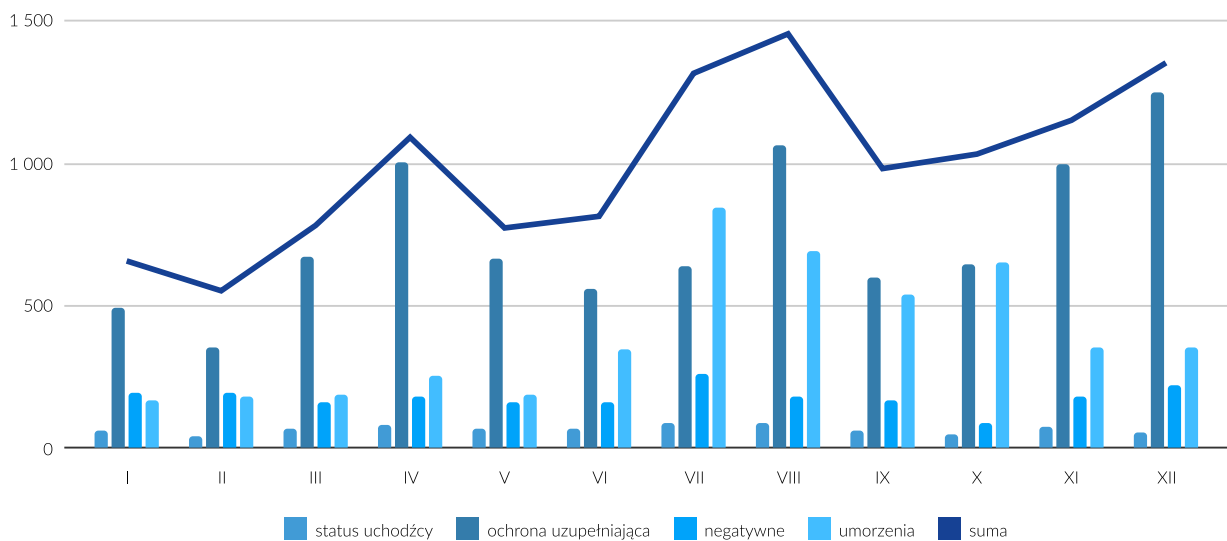
W 2024 r. Szef Urzędu ds. Cudzoziemców wydał 12 000 decyzji w sprawie wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej. Ochronę przyznano łącznie 7000 osób, w tym 600 otrzymało status uchodźcy i 6400 ochronę uzupełniającą. Status uchodźcy najczęściej przyznawano obywatelom Białorusi (298), Rosji (119), Afganistanu (39), Iranu (32) i Turcji (29). Ochronę uzupełniającą przyznano najczęściej obywatelom Ukrainy (3897), Białorusi (2291), Rosji (75), Etiopii (25) oraz Afganistanu i Tadżykistanu (po 20).

Odrzucono łącznie 1546 wniosków, z których większość dotyczyła obywateli Rosji (656), Białorusi (153), Indii (93), Ukrainy (91) i Egiptu (67). Postępowania dotyczące 3411 osób zostały umorzone, głównie w przypadku wnioskodawców z Erytrei (455), Somalii (440), Syrii (391), Etiopii (350) i Rosji (331). W 2024 r. wskaźnik uznawalności wyniósł 82%, a średni czas rozpatrywania wniosków wyniósł 131 dni. Na dzień 31 grudnia 2024 r. w toku było około 6900 spraw.

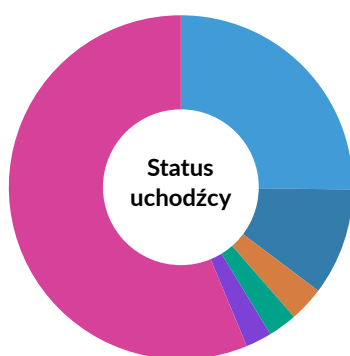
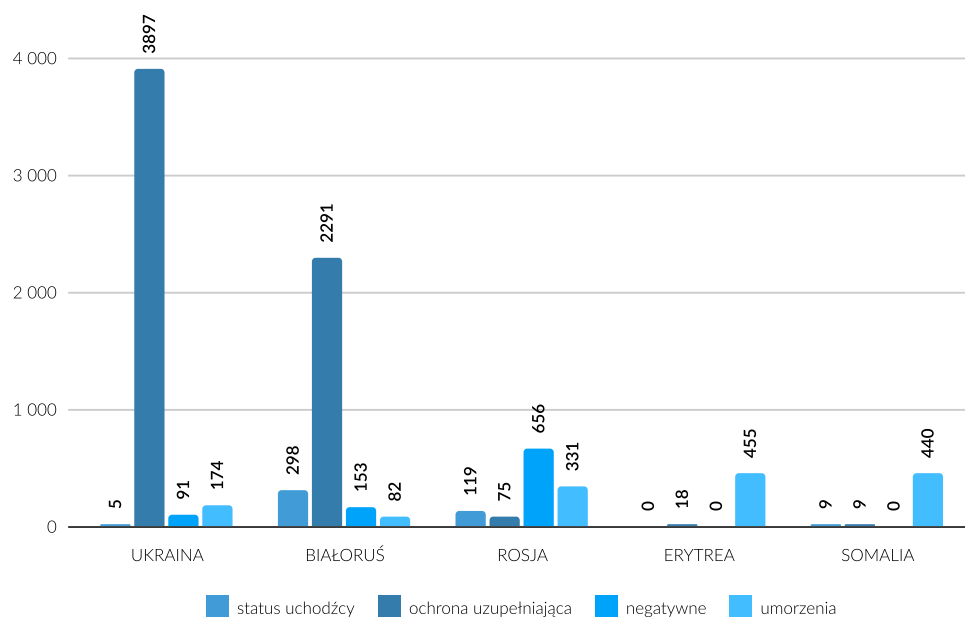
Decyzje pierwszej instancji o udzieleniu ochrony międzynarodowej w 2015–2024

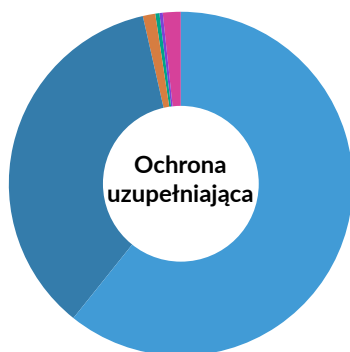
Decyzje pierwszej instancji o udzieleniu ochrony międzynarodowej w 2024

Decyzje pierwszej instancji o udzieleniu ochrony międzynarodowej w 2024

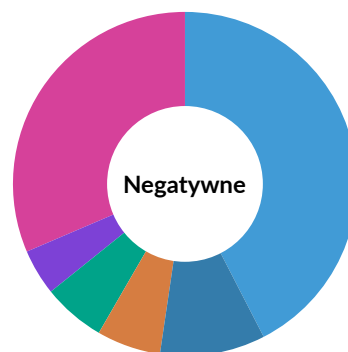

- BIAŁORUŚ 298 (25,2%)
- ROSJA 119 (10,1 %)
- AFGANISTAN 39 (3,3%)
- IRAN 32 (2,7%)
- TURCJA 29 (2,5%)
- POZOSTAŁE 665 (56,3%)

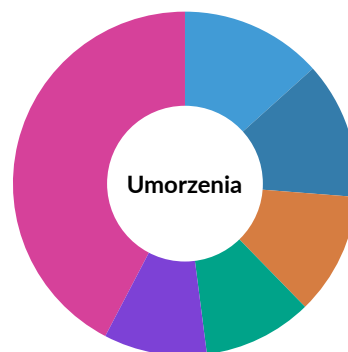

- UKRAINA 3897 (60,7%)
- BIAŁORUŚ 2291 (35,7 %)
- ROSJA 75 (1,2%)
- ETIOPIA 25 (0,4%)
- AFGANISTAN 20 (0,3%)
- POZOSTAŁE 108 (1,7%)

Decyzje w pierwszej instancji w 2024

- ROSJA 656 (42,4%)
- BIAŁORUŚ 153 (9,9%)
- INDIE 93 (6,0%)
- UKRAINA 91 (5,9%)
- EGIPT 67 (4,3%)
- POZOSTAŁE 486 (31,4%)

- ERYTREA 455 (13,3%)
- SOMALIA 440 (12,9%)
- SYRIA 391 (11,5%)
- ETIOPIA 350 (10,3%)
- ROSJA 331 (9,7%)
- POZOSTAŁE 1444 (42,3%)

OCHRONA CZASOWA

Od wybuchu wojny do końca 2024 r. niemal 1,96 mln osób zostało zarejestrowanych w celu uzyskania ochrony czasowej w Polsce, z czego zdecydowana większość to obywatele Ukrainy – ponad 1,948 mln.

W 2024 r. Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał łącznie 1403 zaświadczenia potwierdzające, że dana osoba korzysta z ochrony czasowej w Polsce (wydawane na wniosek, głównie obywatelom państw trzecich, którzy uciekli z Ukrainy i są objęci unijnymi ramami ochrony czasowej; ochroną czasową udzielaną obywatelom Ukrainy zajmują się gminy). Wśród osób, którym wydano zaświadczenia w 2024 r. największą grupę stanowili obywatele rosyjscy (502; 36% wszystkich wydanych w tym roku).

Na dzień 31 grudnia 2024 r. liczba beneficjentów ochrony czasowej wynosiła 991 634 osoby. Grupa ta składała się w przeważającej większości z obywateli Ukrainy – 986 900 (99,5%), a następnie Rosjan – 1545 (0,16%), Białorusinów – 637 (0,06%), Mołdawian – 360 (0,04%) i Gruzinów – 356 (0,04%).

Największą grupą wiekową wśród beneficjentów byli młodzi dorośli w wieku 18–34 lat (233 000 osób). Pod względem płci kobiety stanowiły 61% (604 000), a mężczyźni 39% (388 000) wszystkich beneficjentów.

2

LEGALNA MIGRACJA

W 2024 r. Polska wdrożyła szereg zmian legislacyjnych i administracyjnych w obszarze legalnej migracji, ze szczególnym uwzględnieniem migracji zarobkowej, dostępu do zawodów regulowanych oraz eliminowania nieprawidłowości w procedurach wizowych i tych dotyczących zatrudnienia. Zmiany te były częścią szerszej zmiany polityki sformułowanej w dokumencie strategicznym „Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo. Kompleksowa i odpowiedzialna strategia migracyjna dla Polski na lata 2025–2030”⁷, przyjętym przez Radę Ministrów 15 października 2024 r. Strategia ta nakreśla systemowe i długoterminowe podejście do zarządzania legalną migracją, ze szczególnym naciskiem na kontrolę państwową, spójność instytucjonalną i zmniejszenie podatności na nadużycia.

- W odniesieniu do polskiego rynku pracy kluczową zmianą była kwestia zatrudniania obywateli Ukrainy w Polsce. Poprawki do ustawy o pomocy dla obywateli Ukrainy (która weszła w życie 1 lipca 2024 r.)⁸ wprowadziły bardziej precyzyjne zasady dotyczące powiadamiania pracodawców i zaostrzyły normy zatrudnienia. Pracodawcy są obecnie zobowiązani do powiadomienia powiatowego urzędu pracy w ciągu 7 dni od rozpoczęcia zatrudnienia, wyłącznie drogą elektroniczną, i muszą zadeklarować co najmniej obowiązującą płacę minimalną lub stawkę godzinową. Ponadto pracownicy ukraińscy są wyraźnie zwolnieni z odpowiedzialności w przypadkach, gdy pracodawcy nie wywiązali się z obowiązku powiadomienia. Obywatele Ukrainy posiadający zezwolenie na pobyt czasowy na podstawie art. 42r mogą również prowadzić działalność gospodarczą na takich samych warunkach jak obywatele polscy.
- W zakresie zawodów regulowanych, Polska zrezygnowała z uproszczonej procedury udzielania warunkowych licencji (prawa wykonywania zawodu – PWZ) ukraińskim lekarzom i dentystom, posiadającym kwalifikacje uzyskane poza UE. Procedura ta została pierwotnie wprowadzona podczas pandemii COVID-19, a następnie przedłużona dla obywateli Ukrainy po wybuchu wojny w tym kraju. Od dnia 24 października 2024 r. nie przyjmuje się już nowych wniosków o warunkowe udzielenie prawa do wykonywania zawodu. Jednocześnie minister zdrowia

został upoważniony do uznawania doświadczenia zawodowego lekarzy posiadających do tej pory warunkowe PWZ (jeżeli wynosi ono dwa lata praktyki w pełnym wymiarze czasu pracy) za równoważne stażowi podyplomowemu. Wprowadzono również obowiązek przedstawiania przez tych specjalistów formalnych dokumentów potwierdzających znajomość języka polskiego na poziomie co najmniej B1⁹.

- Podobne zmiany wprowadzono w odniesieniu do pielęgniarek i położnych. Od października 2024 r. osoby przeszkolone poza UE będą musiały przedstawić certyfikat potwierdzający znajomość języka polskiego na poziomie B1, aby uzyskać prawo do wykonywania zawodu. Zmiany te mają na celu poprawę komunikacji między personelem a pacjentami oraz zapewnienie wysokiego standardu opieki.
- Podjęto również pracę nad kilkoma inicjatywami ustawodawczymi, mającymi na celu wzmocnienie kontroli nad legalnymi kanałami migracji. Przygotowano projekt ustawy ograniczającej dostęp do zezwoleń na pobyt czasowy i pracę dla niektórych kategorii obywateli państw trzecich, w szczególności tych, którzy wjeżdżają do Polski na podstawie wiz krótkoterminowych lub wiz wydanych w określonym celu (np. wiz kulturalnych, sportowych lub tranzytowych). Celem jest wyeliminowanie nieprawidłowości i zaostrzenie dostępu do procedur krajowych.
- W zakresie pracy sezonowej wprowadzono projekt ustawy reformującej procedury powierzania pracy cudzoziemcom.¹⁰ Proponowane przepisy mają na celu zapobieganie wyzyskowi, zwalczanie obniżania standardów pracy oraz wprowadzenie mechanizmów karania właścicieli nieruchomości, którzy pobierają zawyżone opłaty za wynajem od pracowników migrujących. Zmiany te wspierają również wdrożenie dyrektywy UE w sprawie sankcji dla pracodawców.
- Przedstawiono również wnioski ustawodawcze dotyczące samozatrudnienia. Projekt ustawy poprawiającej przepisy gospodarcze i administracyjne proponuje ograniczenie kategorii cudzoziemców uprawnionych do prowadzenia nierejestrowanej działalności gospodarczej w Polsce. Ma to na celu poprawę nadzoru regulacyjnego i ograniczenie obchodzenia przepisów dotyczących działalności gospodarczej.

7. <https://www.gov.pl/web/premier/odzyskac-kontrolę-zapewnić-bezpieczeństwo---strategia-migracyjna-na-lata-2025---2030>
8. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240000854>

9. <https://www.gov.pl/web/zdrowie/komunikat-w-sprawie-ogloszenia-wykazu-dokumentow-poswiadczajacych-znajomosc-jezyka-polskiego-minimum-na-poziomiu-b1>
10. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20250000622>

- W przygotowaniu jest również projekt ustawy o usługach zatrudnienia. Wprowadzi on nowe zasady regulujące działalność agencji zatrudnienia, które kierują obywateli państw trzecich do pracy, w celu zwiększenia przejrzystości i ograniczenia nadużyć w usługach pośrednictwa.

W 2024 r. nie wprowadzono żadnych istotnych zmian legislacyjnych dotyczących studentów, naukowców, stażystów, pracowników au pair lub wolontariuszy, nie przeprowadzono również żadnych znaczących reform dotyczących procedur łączenia rodzin. Podobnie wygląda sytuacja w zakresie udzielania informacji na temat legalnych ścieżek migracji, w tym w odniesieniu do migracji inwestorów.

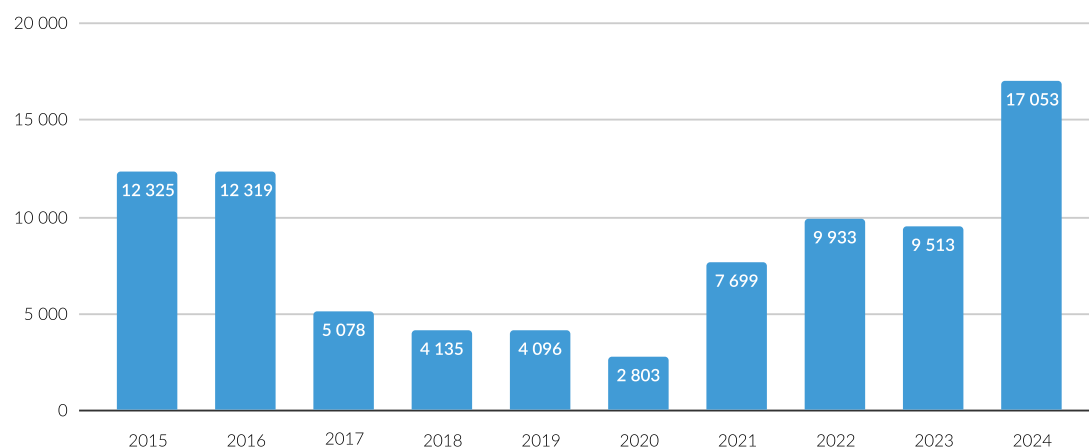
3

OCHRONA MIĘDZYNARODOWA

Podejście Polski do ochrony międzynarodowej w 2024 r. było kształtowane przez rosnące napięcia geopolityczne i utrzymującą się presję migracyjną na jej wschodniej granicy, zwłaszcza ze strony Białorusi. W odpowiedzi na to władze wprowadziły kierunkowe reformy prawne, mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa narodowego i wzmocnienie odporności systemu azylowego na zagrożenia hybrydowe.¹¹ Jednocześnie wprowadzono zmiany proceduralne i instytucjonalne w celu wzmocnienia ochrony dzieci w ośrodkach dla cudzoziemców i utrzymania zgodności z ewoluującymi normami UE.

W zakresie warunków przyjmowania, rok 2024 był świadkiem zaktualizowania procedury ochrony dzieci w ośrodkach pobytowych dla osób ubiegających się o ochronę międzynarodową. Urząd do Spraw Cudzoziemców zrewidował swój wewnętrzny dokument polityczny zatytułowany „Polityka ochrony dzieci przed krzywdzeniem w ośrodkach dla cudzoziemców”¹⁴, dostosowując go do poprawionych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu ryzyku przestępstw seksualnych i ochronie małoletnich¹⁵. Zmiany te mają na celu poprawę zabezpieczeń dla małoletnich przebywających w placówkach państwowych oraz zapewnienie zgodności z zaktualizowanymi standardami ochrony dzieci.

Osoby ubiegające się o ochronę międzynarodową w latach 2015–2024

Kluczowym wydarzeniem prawnym było przyjęcie przez Radę Ministrów w dniu 18 grudnia 2024 r. projektu ustawy mającej na celu przeciwdziałanie instrumentalizacji migracji na wschodniej granicy Polski.¹² Ta inicjatywa ustawodawcza wprowadziła możliwość tymczasowego, terytorialnego ograniczenia prawa do ubiegania się o ochronę międzynarodową w odpowiedzi na wspierane przez państwo działania mające na celu destabilizację polskiego i unijnego systemu azylowego.¹³ Głównym celem tego projektu ustawy jest dostarczenie polskim władzom narzędzi do zapobiegania sztucznym przepływom migracyjnym tworzonemu przez państwa trzecie, które stanowią zagrożenie dla stabilności wewnętrznej i porządku publicznego. Środek ten odzwierciedla szersze uznanie na szczelb UE zagrożeń hybrydowych oraz potrzebę odpowiedniego dostosowania systemów azylowych przez państwa członkowskie.

Chociaż nie wprowadzono żadnych istotnych zmian w samej procedurze o udzielenie ochrony międzynarodowej w pierwszej instancji, rząd ponownie położył nacisk na gotowość i ocenę podatności na zagrożenia, szczególnie w kontekście rosnącej presji na granicy polsko-białoruskiej. Środki mające na celu wzmocnienie gotowości instytucjonalnej obejmowały aktualizację dokumentacji, szkolenia wewnętrzne i dostosowania w zakresie alokacji zasobów.

W 2024 r. nie wprowadzono żadnych znaczących zmian w zakresie pozbawiania ochrony międzynarodowej, łączenia rodzin beneficjentów ochrony ani procedur odwoławczych.

W kwestii relokacji w 2024 r. Polska nie wprowadziła żadnych nowych programów ani formalnych zobowiązań. Wysiłki państwa nadal koncentrowały się przede wszystkim na reagowaniu na bieżące wyzwania związane

11. <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/druk.xsp?nr=924>

12. <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=924>

13. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20250000389>

14. <https://www.gov.pl/web/udsc/polityka-ochrony-dzieci-przed-krzywdzeniem-w-osrodkach-dla-cudzoziemcow-prowadzonych-przez-udsc2>

15. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001228>

z ochroną czasową dla obywateli Ukrainy oraz z sytuacją na granicy polsko-białoruskiej.

Niemniej jednak system przyjmowania wnioskodawców nadal elastycznie dostosowywano do zmieniających się potrzeb, w szczególności dzieci oraz osób wymagających szczególnych warunków w zakresie recepcji. W polityce recepcyjnej położono nacisk na utrzymanie jedności rodziny, usprawnienie wczesnego rozpoznawania szczególnych potrzeb oraz wzmocnienie wsparcia dla personelu pracującego z grupami wymagającymi takiego wsparcia. Wprowadzono również zmiany operacyjne w celu lepszej koordynacji świadczenia opieki zdrowotnej w ośrodkach dla cudzoziemców, chociaż w 2024 r. nie przyjęto żadnych zmian legislacyjnych w tej dziedzinie.

Ogólnie rzecz biorąc, działania Polski w 2024 r. w zakresie ochrony międzynarodowej charakteryzowały się strategicznym przesunięciem w kierunku gotowości, powstrzymywania zagrożeń hybrydowych i wzmacniania zabezpieczeń instytucjonalnych, zwłaszcza na granicach, przy jednoczesnym utrzymaniu podstawowych elementów istniejącej infrastruktury azylowej.

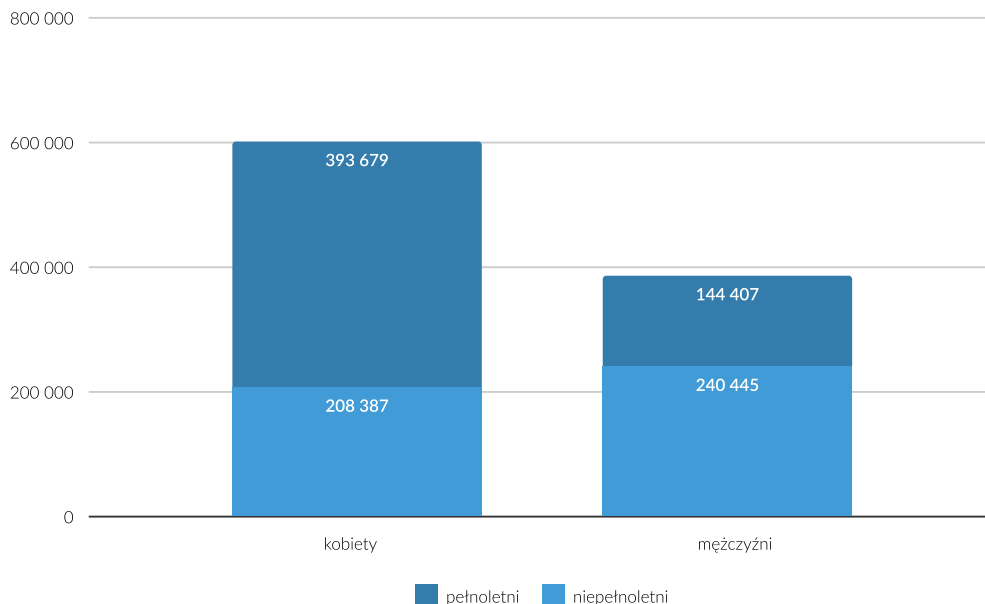
4

OCHRONA CZASOWA I INNE ŚRODKI PODEJMOWANE W ODPOWIEDZI NA SYTUACJĘ OSÓB UCIEKAJĄCYCH PRZED WOJNĄ W UKRAINIE

Przez cały 2024 r. Polska utrzymała swoją centralną rolę jako kraj przyjmujący osoby przybywające do kraju w wyniku trwającej wojny w Ukrainie, wprowadzając szereg zmian legislacyjnych i środków wsparcia mających na celu zarówno stabilizację statusu prawnego, jak i ułatwienie integracji. Do najważniejszych zmian należało przedłużenie okresu ochrony czasowej, zwiększenie

W zakresie statusu prawnego, odrębna poprawka do ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy wprowadziła automatyczne przedłużenie ważności dokumentów pobytowych posiadanych przez obywateli Ukrainy, których legalny pobyt w Polsce w przeciwnym razie wygasłby po 24 lutego 2022 r. Zgodnie z art. 42 ustawy ważność wiz krajowych, zezwoleń na pobyt czasowy, zezwoleń

Ochronę czasową w Polsce – zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2024 – posiada 991 tys. obywateli Ukrainy

szczenie dostępu do usług oraz wprowadzenie nowych ścieżek przejścia z ochrony czasowej do krajowych systemów pobytu.

Ogólne ramy prawne regulujące działania Polski zostały zaktualizowane poprzez wprowadzenie zmian do ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy, która weszła w życie 1 lipca 2024 r. Nowelizacja przedłużyła okres ochrony czasowej do 30 września 2025 r., uwzględniając strukturę polskiego roku szkolnego. Wprowadziła ona również różne objaśnienia techniczne i prawne, oparte na dwuletnim doświadczeniu i praktyce w stosowaniu ustawy specjalnej, oraz miała na celu usprawnienie procedur zarówno dla beneficjentów, jak i organów administracyjnych. Przede wszystkim oznaczała koniec wsparcia finansowego dla właścicieli prywatnych mieszkań, dostarczających zakwaterowanie i wyżywienie obywatelom Ukrainy.

na pobyt stały, zezwoleń na pobyt długoterminowy UE oraz innych dokumentów pobytowych wydanych obywatelom Ukrainy została przedłużona z mocy prawa do dnia 30 września 2025 r. Mechanizm ten zapewnił nieprzerwaną legalność pobytu osób przebywających w Polsce na podstawie takich zezwoleń, niezależnie od daty ich ostatniego wjazdu do kraju. Objął on również zezwolenia na pobyt przyznane posiadaczom „Karty Polaka”, zważywszy że zezwolenia te stanowią tytuły pobytowe zgodnie z polskim prawem, podczas gdy sama „Karta Polaka” potwierdza jedynie polskie pochodzenie i nie stanowi sama w sobie podstawy do legalnego pobytu.

Ponadto nowe przepisy wyjaśniły warunki, na jakich beneficjenci ochrony czasowej mogą przejść do standardowego statusu pobytowego. Według stanu na 1 kwietnia 2023 r. (zgodnie z przepisami obowiązującymi nadal w 2024 r.), obywatele Ukrainy posiadający numer

PESEL z adnotacją „UKR”¹⁶ uzyskali prawo do ubiegania się o zezwolenia na pobyt czasowy w celu podjęcia pracy, prowadzenia działalności gospodarczej lub z powodów rodzinnych. Kategorie te obejmują między innymi zezwolenia na pobyt czasowy i pracę oraz inne rodzaje zezwoleń na pobyt związane z zatrudnieniem. Uzyskanie takiego zezwolenia automatycznie kończy ochronę czasową, tworząc w ten sposób pomost prawny między systemem ochrony czasowej a ścieżkami długoterminowego pobytu w Polsce.

W odniesieniu do dostępu do praw i usług, zmiany legislacyjne jeszcze bardziej umocniły dostęp do opieki zdrowotnej, finansowanej ze środków publicznych. Zgodnie z art. 42r znowelizowanej ustawy specjalnej, obywatele Ukrainy, którzy otrzymują kartę pobytu w ramach nowych ram przejściowych, uzyskują prawo do usług zdrowotnych na takich samych warunkach jak obywatele polscy, w zależności od posiadania ubezpieczenia. Osoby te tracą status ochrony czasowej po otrzymaniu karty pobytu, ale automatycznie uzyskują dostęp do polskiego systemu opieki zdrowotnej na podstawie ogólnych przepisów prawnych.

Edukacja dzieci w dalszym ciągu pozostawała jednym z kluczowych obszarów interwencji państwa. Ustawa z dnia 15 maja 2024 r.¹⁷, która weszła w życie 7 czerwca 2024 r., wprowadziła obowiązek szkolny od 1 września 2024 r. dla ukraińskich dzieci w wieku 7–18 lat mieszkających w Polsce. Wyjątek stanowiły uczniowie kończący ostatni rok nauki w ukraińskim systemie edukacji w trybie nauczania na odległość, którzy będą mogli ukończyć naukę zdalnie. Inne środki obejmowały przedłużenie bezpłatnych lekcji języka polskiego z 24 do 36 miesięcy dla uczniów, którzy zapisali się w latach 2022–2024, wprowadzenie asystentów międzykulturowych w szkołach¹⁸ oraz dalsze wsparcie finansowe i organizacyjne dla gmin zapewniających edukację ukraińskim uczniom.

Zrealizowano dwa projekty w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Pierwszy z nich skupiał się na przygotowaniu i przeprowadzeniu egzaminów końcowych dla uczniów szkół podstawowych i średnich, dostępnych w języku ukraińskim. Drugi miał na celu analizę i zebranie najlepszych praktyk w zakresie integracji

uczniów-migrantów z polskim systemem edukacji. Trzecia inicjatywa, również finansowana przez EFS+, program „Przyjazna szkoła”, ma na celu promowanie integracyjnej polityki edukacyjnej. Pod koniec 2024 r. rozpoczęto konsultacje społeczne dotyczące tego programu, który będzie realizowany w latach 2025–2027. Zadaniem tego programu będzie wspieranie formalnej edukacji ukraińskich dzieci i młodzieży w ramach polskiego systemu poprzez szkolenia nauczycieli, pomoc międzykulturową i wsparcie psychologiczne.

Zasadniczo 2024 r. przyniósł stabilizację systemu ochrony czasowej w Polsce i jego dostosowanie do bieżących wyzwań. Zachowując szeroki dostęp do praw podstawowych, ramy prawne i instytucjonalne w coraz większym stopniu koncentrowały się na integracji systemowej i przygotowaniu się na długoterminowy pobyt obywateli Ukrainy.

¹⁶. Obywatele Ukrainy korzystający z ochrony czasowej w Polsce są rejestrowani przez gminy i mogą uzyskać numer identyfikacyjny PESEL z oznaczeniem „UKR” („PESEL UKR”), który potwierdza ich rejestrację w ramach systemu ochrony czasowej i ułatwia dostęp do usług publicznych.

¹⁷. <https://eli.gov.pl/eli/DU/2024/854/ogl>

¹⁸. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240000737>

5

MAŁOLETNI BEZ OPIEKI I INNE GRUPY ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI

W 2024 r. Polska przyjęła kilka zmian prawnych i środków wsparcia mających na celu poprawę identyfikacji, ochrony i długoterminowego wsparcia małoletnich bez opieki i innych grup ze szczególnymi potrzebami, zwłaszcza w kontekście trwającej wojny w Ukrainie i jej skutków humanitarnych.

Znaczącą zmianę prawną dotyczącą małoletnich bez opieki wprowadzono poprzez nowelizację ustawy specjalnej o pomocy obywatelom Ukrainy¹⁹. Wydłużyła ona okres przechowywania danych zgromadzonych w rejestrze małoletnich z 12 do 36 miesięcy. Dodano również datę wyjazdu dziecka z Polski do zestawu wymaganych informacji rejestracyjnych i rozszerzono zobowiązanie okręgowych ośrodków pomocy rodzinie do dostarczania aktualnych i kompleksowych informacji. Zmiany te mają na celu poprawę spójności danych i umożliwienie weryfikacji uprawnień do świadczeń po zakończeniu opieki zastępczej, w szczególności w przypadku osób wchodzących w dorosłość.

Dalsze zmiany legislacyjne dotyczyły przejścia w dorosłość młodych ludzi opuszczających placówki opieki zastępczej, z których wielu przybyło do Polski jako małoletni bez opieki po wybuchu wojny w Ukrainie. Nowelizacja ustawy ponownie wprowadziła tymczasową możliwość świadczenia opieki psychologicznej i psychiatrycznej w Polsce przez psychologów wykształconych w Ukrainie. Przepis ten, obowiązujący do dnia 31 grudnia 2025 r., umożliwia osobom posiadającym ukraińskie dyplomy z psychologii świadczenie usług związanych z leczeniem uzależnień i wsparciem zdrowia psychicznego, zwiększając tym samym dostęp do opieki dla nastolatków i młodych dorosłych z doświadczeniem migracyjnym.

Zmiany te odzwierciedlają również rosnącą świadomość potrzeby ciągłości opieki, zwłaszcza że młodzi uchodźcy i osoby ubiegające się o azyl wkraczają w dorosłość i często tracą dostęp do standardowych usług w zakresie ochrony dzieci. W 2024 r. nie wprowadzono żadnych zmian w procedurach dotyczących opieki lub oceny wieku, ale wzmocniono istniejące mechanizmy poprzez lepszą koordynację między podmiotami świadczącymi opiekę, instytucjami ochrony zdrowia i organami oświatowymi.

W odniesieniu do innych grup ze szczególnymi potrzebami Polska nie wprowadziła w 2024 r. konkretnych środków legislacyjnych skierowanych do poszczególnych podgrup (np. osób z niepełnosprawnościami, kobiet w ciąży lub ofiar poważnej przemocy psychicznej lub fizycznej), ale kilka szerszych reform w zakresie integracji i opieki zdrowotnej, o których mowa w innych częściach niniejszego sprawozdania – takich jak ulepszone usługi w zakresie zdrowia psychicznego, wsparcie międzykulturowe w edukacji i rozszerzona pomoc prawna – co również przyniosło korzyści osobom zagrożonym marginalizacją lub wykluczeniem.

Ogólnie rzecz biorąc, w 2024 r. polityka krajowa nadal zmierzała w kierunku bardziej strukturalnego i systemowego podejścia do ochrony dzieci, zarządzania danymi i wsparcia psychospołecznego, z naciskiem na długoterminową integrację i ciągłość usług dla nieletnich i młodych dorosłych ze szczególnymi potrzebami.

W dniu 28 marca 2024 r. w Warszawie odbyły się polsko-ukraińskie konsultacje międzyrządowe. Podczas rozmów ministrowie odpowiedzialni za politykę społeczną w obu krajach uzgodnili wspólne działania mające na celu poszukiwanie ukraińskich rodzin zastępczych w Polsce dla dzieci tymczasowo ewakuowanych z powodu wojny.

W odpowiedzi na te potrzeby Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Rzeczypospolitej Polskiej zatwierdziło i wsparło program „Nadzieja”, opracowany we współpracy UNICEF-u oraz Centrum Administracyjnego Pieczy Zastępczej w Łodzi. Jego cele obejmują, między innymi, rekrutację nowych ukraińskich rodzin zastępczych, co pozwoli zmniejszyć liczbę ukraińskich dzieci przebywających w polskich placówkach opiekuńczych.

Program wspiera również deinstytucjonalizację ukraińskiej opieki zastępczej w Polsce, opartej na europejskich normach opieki. Ponadto przewiduje realizację kampanii promującej rodzicielstwo zastępcze pod hasłem „Test serca”, prowadzonej zarówno w języku polskim, jak i ukraińskim.

¹⁹ <https://eli.gov.pl/eli/DU/2024/854/ogl>

6

INTEGRACJA I WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

W 2024 r. polska polityka integracyjna nadal odpowiadała na rosnącą liczbę obywateli państw trzecich przebywających w kraju, w szczególności osób zmuszonych do opuszczenia swoich domów w wyniku wojny w Ukrainie. W skali kraju skupiono się na tworzeniu bardziej usystematyzowanych, zdecentralizowanych i profesjonalnych struktur integracyjnych, wspieranych przez ramy strategiczne i prawne.

Ogólny kierunek polityki został określony poprzez przyjęcie strategii migracyjnej „Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo” na lata 2025–2030, która zawiera specjalny rozdział poświęcony integracji społecznej. Strategia ta określa ogólne zasady i cele, ale nie zawiera szczegółowej diagnozy sektorowej ani zaleceń operacyjnych w konkretnych dziedzinach, takich jak mieszkalnictwo, zatrudnienie czy opieka zdrowotna. Niemniej jednak jej przyjęcie zapewnia spójną wizję polityki i toruje drogę do dalszego rozwoju instrumentów sektorowych.

Przełomowym wydarzeniem w 2024 r. było ogłoszenie utworzenia ogólnokrajowej sieci Centrów Integracji Cudzoziemców (CIC). Centra te, wdrażane we współpracy z władzami wojewódzkimi, organizacjami pozarządowymi i wojewodami, mają pełnić rolę „punktów kompleksowej obsługi”, świadczących skoordynowane usługi obywatelom państw trzecich. Celem jest ujednolichenie świadczenia usług w różnych regionach przy zachowaniu elastyczności w reagowaniu na potrzeby lokalne. Każde CIC ma oferować usługi obowiązkowe i opcjonalne, w tym naukę języka polskiego, doradztwo prawne, pomoc w poszukiwaniu pracy i wsparcie w integracji społecznej. Rozwój sieci CIC jest ważną innowacją instytucjonalną, mającą na celu harmonizację krajowych norm integracji.

Równolegle Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej uruchomiło program „Mocowiec”, który koncentruje się na szkoleniu specjalistów ds. integracji. Program ten zapewnia pracownikom CIC szkolenia zarówno z zakresu prawa, jak i międzykulturowości, mające na celu poprawę jakości usług i wspieranie rozwoju nowej kadry specjalizującej się w integracji migrantów.

W dziedzinie edukacji i szkoleń znaczne wsparcie skierowano do migrantów, którzy niedawno ukończyli szkołę. Podjęto również działania mające na celu stworzenie ofert edukacyjnych dostosowanych do potrzeb migrantów o niższym poziomie znajomości języka polskiego lub z przerwami w edukacji. Chociaż w 2024 r. nie wprowadzono reformy kształcenia dorosłych skierowanej specjalnie do obywateli państw trzecich, krajowa polityka edukacyjna w coraz większym stopniu uwzględniała perspektywę wrażliwości na migrację, a kilka projektów EFS+ pośrednio dotyczyło tej grupy docelowej.

W programach regionalnych na lata 2021–2027 środki z EFS+ są wykorzystywane do wspierania cudzoziemców, m.in. poprzez usługi ułatwiające im funkcjonowanie w polskim społeczeństwie (kursy języka polskiego, kursy adaptacyjne, szkolenia zawodowe oraz dostarczanie praktycznych informacji na temat różnych aspektów życia w Polsce). Do końca 2024 r. dzięki tym środkom założono siedem ośrodków integracji cudzoziemców. W ramach specjalnego celu EFS+ poświęconego tej grupie, wsparcie otrzymało 6338 obywateli państw trzecich.

Jeśli chodzi o rynek pracy, to chociaż w 2024 r. nie wprowadzono nowych przepisów krajowych dotyczących uznawania kwalifikacji lub szkoleń zawodowych skierowanych specjalnie do migrantów, rozpoczęto prace przygotowawcze nad strategiami mającymi na celu zwiększenie szans obywateli państw trzecich na zatrudnienie, w tym dostęp do regionalnych urzędów pracy, programów wsparcia dla pracodawców oraz dalszą cyfryzację usług związanych z zatrudnieniem.

Dostęp do usług podstawowych – w tym do mieszkań, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej – nadal opierał się na systemach ogólnokrajowych, przy czym niektóre dostosowania regionalne i lokalne uzyskały wsparcie ze środków UE. Chociaż nie uchwalono żadnych krajowych reform legislacyjnych, współpraca gmin z CIC i organizacjami pozarządowymi w coraz większym stopniu wypełniała lukę między lokalnymi usługami a potrzebami migrantów.

W 2024 r. nie wprowadzono ogólnokrajowych programów promujących udział migrantów w życiu obywatelskim ani zwalczających dyskryminację skierowaną wprost przeciwko obywatelom państw trzecich. Asystenci międzykulturowi w szkołach oraz urzędnicy ds. integracji w centrach integracji cudzoziemców (CIC) byli jednak odpowiedzialni za wspieranie relacji społecznych i spójności społecznej na poziomie lokalnym. Polityka antydyskryminacyjna nadal realizowana była w ramach ogólnych ram równości, bez wprowadzania ukierunkowanych zmian.

Podsumowując, w 2024 r. podejście Polski do integracji charakteryzowało się konsolidacją instytucjonalną, w szczególności uruchomieniem ogólnokrajowej sieci centrów integracyjnych i towarzyszących im programów szkoleniowych. Środki te stanowią ważny krok w kierunku profesjonalizacji i regionalizacji polityki integracyjnej, z rosnącym naciskiem na koordynację między wieloma zainteresowanymi stronami i zdolność świadczenia usług.

7

OBYWATELSTWO I BEZPAŃSTWOWOŚĆ

W 2024 r. nie wprowadzono żadnych zmian prawnych ani politycznych w zakresie obywatelstwa lub bezpieczeństwa. Nabywanie obywatelstwa polskiego przez obywateli państw trzecich nadal odbywało się zgodnie z obowiązującymi procedurami, regulowanymi ustawą o obywatelstwie polskim i przepisami wykonawczymi do niej. Aspekty operacyjne, takie jak rozpatrywanie wniosków, dostęp online lub wymagania dotyczące dokumentów, pozostały bez zmian.

Podobnie nie odnotowano żadnych zmian w zakresie ustalania bezpieczeństwa lub procedur przyznawania

praw osobom bezpieczeństwa. Polska nie poprawiła swoich ram prawnych w tym zakresie, ani nie wprowadziła nowych mechanizmów lub narzędzi politycznych służących identyfikacji osób bezpieczeństwa lub przyznawaniu statusu prawnego na podstawie bezpieczeństwa.

Ogólny dostęp do naturalizacji i wytycznych administracyjnych dotyczących osób bezpieczeństwa pozostał bez zmian, w 2024 r. nie pojawiły się żadne znaczące debaty ani propozycje polityczne, które wskazywałyby na zamiar reformy tego obszaru w perspektywie krótkoterminowej.

Obywatelstwo	Tryb administracyjny ²⁰	Nadane przez Prezydenta RP ²¹
AFGANISTAN	5	2
ALBANIA	4	4
ALGERIA	14	13
ANGOLA	8	1
ARGENTYNA	0	3
ARMENIA	103	44
AUSTRALIA	0	1
AUSTRIA	1	2
AZERBEJDŻAN	11	3
BANGLADESZ	17	1
BIAŁORUŚ	5 664	166
BENIN	1	0
BOLIWIA	5	0
BOŚNIA I HERCEGOWINA	2	0
BRAZYLIA	10	6
BUŁGARIA	3	1
KAMBODŻA	0	1
KAMERUN	5	2
KANADA	4	5
REPUBLIKA ŚRODKOWOAFRYKAŃSKA	1	2
CHILE	2	1
CHINY	4	0
KOLUMBIA	2	0
KONGO	1	0

20. https://dane.gov.pl/pl/dataset/2089,liczba-decyzji-uznanie-za-obywatela-polskiego/resource/65791/table?page=1&per_page=20&q=&sort=

21. <https://dane.gov.pl/pl/dataset/814,liczba-postanowien-prezydenta-rp-w-sprawach-o-nadanie-obywatelstwa-polskiego/resource/65804/table>

TABELA 1: Liczba osób, które uzyskały obywatelstwo polskie w 2024 r. // źródło danych: Dane.gov.pl

KOSTARYKA	1	0
CHORWACJA	0	2
KUBA	3	3
DANIA	1	2
EGIPT	31	18
EKWADOR	0	2
FRANCJA	5	2
GAMBIA	1	0
GRUZJA	15	5
NIEMCY	3	34
GHANA	2	1
WIELKA BRYTANIA	14	10
GRECJA	2	1
WĘGRY	8	12
ISLANDIA	0	1
INDIE	28	12
INDONEZJA	1	0
IRAN	7	3
IRAK	9	0
IRLANDIA	1	0
IZRAEL	10	5
WŁOCHY	2	8
JORDANIA	3	4
KAZACHSTAN	47	0
KENIA	6	2

KOSOWO	0	1
KIRGISTAN	7	0
ŁOTWA	3	3
LIBAN	2	1
LIBIA	2	2
LITWA	8	6
MALEZJA	0	1
MALI	2	0
MEKSYK	4	6
MOŁDAWIA	35	6
MONGOLIA	7	3
CZARNOGÓRA	1	0
MAROKO	20	5
NEPAL	5	11
HOLANDIA	2	4
NIKARAGUA	0	1
NIGERIA	7	11
MACEDONIA PÓŁNOCNA	3	3
NORWEGIA	0	6
PAKISTAN	23	5
PALESTYNA	5	2
PANAMA	1	1
PERU	1	1
FILIPINY	2	1
PORTUGALIA	1	0
RUMUNIA	16	10
ROSJA	716	37
WYSPY ŚWIĘTEGO TOMASZA I KSIAŻĘCA	1	0
SENEGAL	1	2
SERBIA	15	4
SŁOWACJA	4	4
HISZPANIA	0	6
SRI LANKA	1	1
BEZPAŃSTWOWCY	5	2
SUDAN	0	1
SZWECJA	1	4
SZWAJCARIA	0	1
SYRIA	21	7
TADŻYKISTAN	2	2
REPUBLIKA CZESKA	4	10
TOGO	0	1
TUNEZJA	19	13
TURCJA	70	25

TURKMENISTAN	8	1
UGANDA	1	0
UKRAINA	7 460	759
STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI	12	21
UZBEKISTAN	20	1
WENEZUELA	1	0
WIETNAM	235	136
JEMEN	7	1
Suma	14 828	1514

8

ZARZĄDZANIE STREFĄ SCHENGEN I INNE ZMIANY W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA GRANICAMI I POLITYKI WIZOWEJ

W 2024 r. miało miejsce kilka ważnych zmian dotyczących udziału Polski w zarządzaniu strefą Schengen i dostosowania do unijnych ram zarządzania granicami. Zmiany te koncentrowały się na poprawie interoperacyjności, zwiększeniu gotowości krajowej do wprowadzenia nowych systemów ogólnounijnych oraz reagowaniu na presję migracyjną na wschodniej granicy Polski.

W zakresie zarządzania strefą Schengen, Komisja Europejska przyjęła w dniu 17 grudnia 2024 r. decyzję wykonawczą, przedstawiającą wyniki ewaluacji stosowania przez Polskę dorobku Schengen, przeprowadzonej wcześniej w tym samym roku. W ocenie tej nie stwierdzono żadnych poważnych naruszeń, ale wydano zalecenia dotyczące dostosowań w prawie i praktyce. Polska jest obecnie zobowiązana do przedłożenia planu działań na prawczych i składania co pół roku sprawozdań z postępów w jego realizacji. Ocena ta była częścią regularnego cyklu wieloletniego ustanowionego rozporządzeniem (UE) 2022/922.

Ważnym kamieniem milowym w odniesieniu do zarządzania granicami zewnętrznymi było przyjęcie w dniu 18 października 2024 r. ustawy krajowej o uczestnictwie w systemie wjazdu/wyjazdu (EES). Ustawa ta dostarcza ram prawnych umożliwiających polskim organom podłączenie się do systemu EES i korzystanie z niego zgodnie z rozporządzeniem UE 2017/2226. Określa ona obowiązki w zakresie przetwarzania danych oraz kompetencje prawne instytucji zaangażowanych w funkcjonowanie systemu EES.

Polska poczyniła również postępy w przygotowaniach do wprowadzenia europejskiego systemu informacji o podróżach i zezwoleń na podróż (ETIAS). Specjalny projekt ustawy krajowej był przedmiotem konsultacji międzyresortowych pod koniec 2024 r. W związku z odroczeniem wdrożenia ETIAS w całej UE do czwartego kwartału 2026 r., nie przeprowadzono żadnych wdrożeń operacyjnych.

Ponadto kontynuowano pracę nad transpozycją wymogów wynikających z rozporządzeń (UE) 2019/817 i 2019/818 dotyczących interoperacyjności i ram zintegrowanego zarządzania granicami (IBM – Integrated Border Management). Opracowano nową krajową strategię IBM na lata 2024–2027 oraz odpowiedni plan działania,

które mają zostać przyjęte na początku 2025 r. W strategii nakreślono krajowe cele Polski, zgodne ze strategią techniczną i operacyjną Fronteksu oraz wieloletnim cyklem polityki strategicznej Komisji Europejskiej. Do kluczowych priorytetów należą: płynniejszy przepływ ruchu, rozwój infrastruktury i zwiększenie zdolności operacyjnych.

W ramach zarządzania ryzykiem wizowym Polska wprowadziła obowiązujący od 15 sierpnia 2024 r. wymóg wizowy dla obywateli Kolumbii wjeżdżających do kraju w celu podjęcia zatrudnienia lub innej działalności zarobkowej. Decyzja ta została podjęta w związku z gwałtownym wzrostem liczby wniosków o pozwolenie na pracę składanych przez obywateli Kolumbii, coraz liczniejszymi dowodami nadużywania wiz oraz sporządzonymi sprawozdaniami o naruszeniach praw pracowniczych. Ograniczenie to zostało wprowadzone na mocy klauzuli ochronnej rozporządzenia (UE) 2018/1806 oraz odpowiednich umów dwustronnych z Kolumbią.

W odniesieniu do granic wewnętrznych, w dniu 2 marca 2024 r. Polska zniósła tymczasowe kontrole na granicy ze Słowacją. Kontrole te, początkowo przywrócone w październiku 2023 r. w odpowiedzi na wzrost nieregularnej migracji szlakiem bałkańskim, uznano za zbędne ze względu na stabilizację sytuacji. Władze zachowały możliwość ponownego wprowadzenia kontroli w przypadku kolejnego wzrostu presji migracyjnej.

9

MIGRACJA NIEREGULARNA

W 2024 r. działania mające na celu walkę z nie-regularną migracją w Polsce koncentrowały się głównie na zwalczaniu sieci organizujących przemyt i zarządzaniu zwiększoną presją na wschodniej granicy kraju. Przyjęto środki legislacyjne i operacyjne w celu wzmocnienia bezpieczeństwa narodowego i powstrzymania nielegalnego wjazdu, w szczególności w odpowiedzi na zjawisko określane jako instrumentalizacja migracji przez sąsiednie państwa trzecie.

Głównym środkiem było wydanie przez ministra spraw wewnętrznych i administracji w dniu 12 czerwca 2024 r. rozporządzenia wprowadzającego tymczasowy zakazu pobytu w określonej części strefy przygranicznej z Białorusią²². Strefa ta, obejmująca 60,67 km granicy, została zamknięta dla osób nieuprawnionych na okres 90 dni, z możliwością przyznania przedłużenia we wrześniu i grudniu. Decyzja ta została uzasadniona względami bezpieczeństwa narodowego i miała na celu ochronę organów ścigania i osób postronnych, a jednocześnie zakłócenie działalności grup przemytniczych. W tym samym kontekście władze przedstawiły sprawozdanie z gwałtownego wzrostu liczby prób nielegalnego przekroczenia granicy – ponad 30 000 w 2024 r. w porównaniu z 26 000 w 2023 r.

Kolejną zmianą prawną było zastosowanie poprawki art. 264 kodeksu karnego, która weszła w życie 1 października 2023 r. i zaczęła być stosowana na szerszą skalę w 2024 r. po wydaniu wyjaśniającej opinii przez Prokuraturę Generalną. Poprawka ta wprowadziła odpowiedzialność karną za organizowanie nielegalnego przekraczania granic państwowych, zgodnie z zobowiązaniami Polski wynikającymi z prawa międzynarodowego i unijnego. Zmiana ta wzmocniła arsenał prawny kraju w zakresie zwalczania przemytu migrantów i ułatwiania nielegalnego wjazdu.

Polska nadal uczestniczyła również w inicjatywach UE dotyczących monitorowania i koordynacji migracji, koncentrując się na działaniach operacyjnych związanych z wywiadem granicznym, współpracą międzyagencyjną i zapobieganiem nielegalnemu pobytowi. W ciągu tego roku nie zainicjowano jednak żadnych umów dwustronnych ani nowych kampanii informacyjnych w krajach pochodzenia.

Podsumowując, w 2024 r. polityka Polski w zakresie nieregularnej migracji nadal koncentrowała się przede wszystkim na kontroli granic, środkach odstraszających i porządku publicznym, a mniej uwagi poświęcono integracji społecznej lub legalizacji statusu osób już przebywających na terenie kraju.

²². <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240000861>

10

HANDEL LUDŽMI

W 2024 r. działania Polski w zakresie zwalczania handlu ludźmi charakteryzowały się ciągłym udoskonalaniem krajowego systemu wsparcia i poprawą koordynacji międzyinstytucjonalnej, ze szczególnym uwzględnieniem identyfikacji i ochrony ofiar, zwłaszcza w odniesieniu do grup ze szczególnymi potrzebami, takich jak migranci i osoby korzystające z ochrony czasowej.

W sprawozdaniu opublikowanym 24 lipca 2024 r. przez Departament Stanu USA wysiłki Polski zostały docenione poprzez ponowne zaklasyfikowanie kraju do pierwszej grupy (Tier 1). Oznacza to, że rząd Rzeczypospolitej Polskiej w pełni spełnia minimalne standardy w zakresie zwalczania handlu ludźmi, określone w amerykańskiej ustawie o ochronie ofiar handlu ludźmi (TVPA).

Na tym poziomie strategicznym sfinalizowano i przedłożono do zatwierdzenia projekt *Krajowego Planu Działania przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2025–2027*. Plan określa cele związane z zapobieganiem, ściganiem, wsparciem ofiar i budowaniem potencjału instytucjonalnego. Kładzie on szczególny nacisk na szkolenie podmiotów działających na pierwszej linii, poprawę jakości danych i wzmocnienie współpracy między instytucjami. Nowy krajowy plan działania nie tylko kontynuuje bieżące inicjatywy, ale także wprowadza nowe rozwiązania odpowiadające współczesnym wyzwaniom. Rozszerza programy szkoleniowe o nowe grupy zawodowe, takie jak pracownicy zajmujący się interwencjami kryzysowymi i operatorzy numerów alarmowych, a także pracownicy organizacji pozarządowych zajmujący się wspieraniem migrantów. Plan ten kładzie również większy nacisk na edukację i zapobieganie wśród młodzieży, nauczycieli i doradców szkolnych, odpowiadając na coraz częstsze wykorzystywanie przez przestępców mediów społecznościowych do rekrutacji ofiar. Wreszcie, wzmacnia działania na rzecz osób poszukujących pracy, zwłaszcza cudzoziemców i osób znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej, co ma kluczowe znaczenie, ponieważ praca przymusowa jest nadal dominującą formą wyzysku w Polsce. Realizacja planu rozpoczęła się na początku 2025 r.

W zakresie wykrywania i identyfikacji Krajowe Centrum Interwencyjno-konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK) nadal odgrywało kluczową rolę w koordynowaniu pomocy i rozpowszechnianiu wiedzy

specjalistycznej. W 2024 r., Centrum zintensyfikowało współpracę ze Strażą Graniczną, samorządami lokalnymi, inspektorami pracy i organizacjami pozarządowymi, przyczyniając się do bardziej systematycznego procesu identyfikacji. Władze zaktualizowały również wewnętrzne wytyczne dotyczące rozpoznawania oznak handlu ludźmi, w tym wśród osób objętych ochroną czasową.

W 2024 r. nie wprowadzono żadnych zmian legislacyjnych, jednak pod koniec roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji powołał nową grupę roboczą ad hoc, mającą za zadanie opracowanie odrębnego projektu ustawy o zwalczaniu i zapobieganiu handlowi ludźmi²³. Takie rozwiązanie zwiększy skuteczność ścigania przestępstw związanych z handlem ludźmi, poprawi sytuację ofiar oraz zapewni większą przejrzystość i ułatwi lepsze stosowanie prawa. Wprowadzono ulepszenia w zakresie koordynacji usług. Ofiary handlu ludźmi nadal miały prawo do skorzystania z usług interwencji kryzysowej, bezpiecznego zakwaterowania, pomocy prawnej i wsparcia psychologicznego, a także z czasu do namysłu i tymczasowego zezwolenia na pobyt. Podjęto wysiłki w celu poprawy dostępności usług dla ofiar nieposługujących się językiem polskim, w szczególności poprzez wykorzystanie tłumaczy i przetłumaczonych materiałów.

Wdrożenie Krajowego Mechanizmu Referencyjnego²⁴ (KMR) w 2024 r. stanowi kluczowy krok w polskiej strategii zwalczania handlu ludźmi. Mechanizm ten zapewnia bardziej skuteczne i skoordynowane podejście do identyfikowania przypadków, ścigania sprawców i dostarczania kompleksowego wsparcia ofiarom. Poprzez ustanowienie jasnych procedur i systematycznych ram współpracy między różnymi instytucjami państwowymi i pozarządowymi, KMR zwiększa ogólną skuteczność systemu zwalczania handlu ludźmi. Jego wprowadzenie jest kluczowym elementem wypełniania zobowiązań Polski wobec UE w tej dziedzinie. Co najważniejsze, KMR gwarantuje humanitarne podejście, zapewniając ofiarom handlu ludźmi dostęp do niezbędnego wsparcia i ochrony, aby mogły one dojść do siebie po traumatycznych przeżyciach.

Kluczowym obszarem działań pozostało dostarczanie

23. <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/powolanie-grupy-roboczej-ds-opracowania-ustawy-o-przeciwdzialaniu-handlowi-ludzmi>

24. <https://www.gov.pl/web/handel-ludzmi/krajowy-mechanizm-referencyjny>

informacji. Kontynuowano kampanie informacyjne skierowane do obywateli Ukrainy objętych ochroną czasową, w tym rozpowszechnianie wielojęzycznych ulotek i filmów wideo na temat rozpoznawania oznak handlu ludźmi i miejsc, w których można uzyskać pomoc. Szczególny nacisk położono na zapobieganie wyzyskowi seksualnemu i wyzyskowi w miejscu pracy, zwłaszcza wśród kobiet i dzieci. Rozszerzając te działania, w grudniu 2024 r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji we współpracy ze Strażą Graniczną rozpoczęło nową kampanię społeczną pod hasłem „Zatrudnieni w niewoli”. Celem kampanii jest podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska pracy przymusowej. Opracowano również szereg materiałów promocyjnych, które zostały rozpowszechnione w formie elektronicznej i papierowej wśród wojewódzkich zespołów ds. zwalczania handlu ludźmi we wszystkich 16 województwach.

Chociaż w 2024 r. nie zawarto żadnych nowych umów dwustronnych, współpracę z sąsiednimi państwami trzecimi i partnerami międzynarodowymi kontynuowano poprzez udział w regionalnych forach i operacyjnych grupach zadaniowych. Przedstawiciele Polski nadal aktywnie uczestniczyli w pracach sieci sprawozdawców krajowych i równoważnych struktur UE w zakresie handlu ludźmi.

Uzupełnieniem tych działań mających na celu podniesienie świadomości społecznej było położenie silnego nacisku na rozwój zawodowy. W czerwcu Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji zleciło jednej z organizacji pozarządowych przeprowadzenie 12 edycji specjalistycznych szkoleń dla przedstawicieli wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi.

Ogólnie rzecz biorąc, krajowe działania w 2024 r. koncentrowały się na wzmocnieniu instytucjonalnym, rozpowszechnianiu informacji i planowaniu strategicznym w celu zapewnienia gotowości na zmieniające się wzorce handlu ludźmi oraz zwiększenia ochrony osób najbardziej narażonych, w tym osób wysiedlonych i nieregularnych migrantów.

W 2024 r. rozpoczęto pracę nad projektem ustawy o zwalczaniu handlu ludźmi. Zgodnie z przyjętym harmonogramem praca ma zakończyć się w 2026 r.

W ramach corocznego programu szkoleniowego pracownicy Urzędu do Spraw Cudzoziemców odpowiedzialni za postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej wraz z pracownikami odpowiadającymi za udzielanie pomocy socjalnej, przeszli specjalistyczne szkolenie w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi wśród osób ubiegających się o udzielenie ochrony. W szkoleniu tym wzięło udział łącznie 30 pracowników.

W 2024 r. wydano łącznie 38 zezwoleń na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi, z których większość stanowiły osoby pochodzące z Ameryki Łacińskiej. Ponadto w trakcie postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej wstępnie zidentyfikowano pięciu obcokrajowców jako potencjalne ofiary. Z tej grupy dwie osoby (oba to obywatele Rosji) zostały oficjalnie uznane za ofiary handlu ludźmi i otrzymały zaświadczenia o przyznaniu czasu do namysłu.

Liczba przestępstw związanych z handlem ludźmi zarejestrowanych w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji w ramach śledztw prowadzonych w 2024 r. wyniosła 11, z których wszystkie zostały zarejestrowane na podstawie art. 189a § 1 kodeksu karnego.

Spośród zarejestrowanych przestępstw:

- 7 zostało zarejestrowanych jako wyzysk w pracy lub usługach przymusowych;
- 3 jako prostytutka, pornografia lub inne formy wykorzystywania seksualnego;
- 1 jako żebractwo;

W 2024 r. zidentyfikowano 23 domniemane ofiary handlu ludźmi, w tym 18 osób dorosłych i 5 nieletnich (12 kobiet i 11 mężczyzn). W większości przypadków (9 osób) ofiarami byli obywatele polscy. Ujawniono następujące dane: 5 ofiar z Ukrainy, 4 ofiary z Mołdawii, 1 ofiara z Uzbekistanu, 1 ofiara z Mauritiusa, 1 ofiara z Bułgarii, 1 ofiara z Kirgistanu i 1 ofiara z Indii.

Większość ofiar (15 osób) była wykorzystywana do pracy lub usług przymusowych, 5 osób było zmuszanych do prostytutki, pornografii lub innych form wykorzystywania seksualnego, a 3 osoby były przymuszane do żebractwa.

W 2024 r. ponownie odnotowano wzrost liczby ofiar pracy przymusowej w porównaniu z osobami wykorzystywanymi w prostytucji i pornografii w szerokim znaczeniu. Prognozy wskazują, że w nadchodzących latach będzie to trend utrzymujący się na całym świecie, zwłaszcza biorąc pod uwagę obecną sytuację geopolityczną związaną z konfliktem zbrojnym w Ukrainie i sytuacją uchodźców ukraińskich, a także napływ migrantów z krajów Ameryki Łacińskiej.

Spośród całkowitej liczby domniemyanych ofiar handlu ludźmi zidentyfikowanych w 2024 r., 15 osób było wykorzystywanych w Polsce, 4 osoby (3 mężczyźni i 1 kobieta) w Republice Federalnej Niemiec, 1 mężczyzna w Niemczech i Polsce (do pracy przymusowej), 1 kobieta w Polsce i na Łotwie (do żebrania) oraz 1 kobieta w Polsce i Szwecji (do pracy przymusowej).

Cztery osoby zidentyfikowane przez policję wyraziły chęć skorzystania z pomocy i wsparcia dla ofiar handlu ludźmi w ramach KCIK (Krajowego Centrum Interwencyjno-konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi).

W 2024 r. policja wydała 10 zaświadczeń cudzoziemcom na podstawie domniemania, że są ofiarami handlu ludźmi (zgodnie z art. 170 ustawy o cudzoziemcach).

11

POWRÓT I READMISJA

W 2024 r., polityka powrotowa pozostała kluczowym elementem systemu zarządzania migracją w Polsce, z ciągłym naciskiem zarówno na procedury powrotów przymusowych, jak i dobrowolnych. Rozwój operacyjny i prawny miał na celu zwiększenie efektywności, poprawę koordynacji oraz wzmocnienie bezpieczeństwa osób powracających.

W odniesieniu do przymusowego powrotu władze zwiększyły możliwości w zakresie zatrzymań i procedur przedpowrotowych. Jednocześnie istniejąca sieć ośrodków strzeżonych nadal funkcjonowała w ramach prawnych ustawy o cudzoziemcach, bez zmian w podstawach prawnych zatrzymań wprowadzonych w tym okresie sprawozdawczym. Praktyka administracyjna w zakresie powrotów koncentrowała się na usprawnieniu procedur wydawania decyzji o zobowiązaniu do powrotu, zwłaszcza w sprawach dotyczących bezpieczeństwa narodowego.

Zgodnie ze zmienioną ustawą o cudzoziemcach, Komendant Główny Straży Granicznej jest jedynym organem odpowiedzialnym za organizację pomocy w dobrowolnym powrocie cudzoziemca. Obecne przepisy pozwalają na zlecenie działań w tym zakresie podmiotom, których obowiązki ustawowe obejmują organizowanie dobrowolnych powrotów. Rozwiązanie to pozwala na realizację tych działań w oparciu o współpracę z dwoma podmiotami: Międzynarodową Organizacją ds. Migracji (IOM) oraz Frontexem. Ponadto podejmowane są działania mające na celu wyłonienie dodatkowego podmiotu odpowiedzialnego za współpracę z Komendantem Głównym Straży Granicznej w zakresie organizowania pomocy w dobrowolnym powrocie, a także możliwości dostarczania cudzoziemcom pomocy w reintegracji.

W 2024 r., w odpowiedzi na zmieniające się trasy i wzorce migracji, program ten poszerzono o nowe lokalizacje oferujące doradztwo, zwłaszcza w południowych i wschodnich regionach kraju. Pomoc w reintegracji pozostała dostępna dla kwalifikujących się osób powracających, koncentrując się na wsparciu w zakresie zakwaterowania, szkoleniach zawodowych i dotacjach na rozpoczęcie małej działalności gospodarczej w krajach pochodzenia.

W 2024 r. nie wprowadzono żadnych istotnych poprawek legislacyjnych dotyczących mechanizmów dobrowolnego powrotu. Jednakże, aby poprawić dostępność dla migrantów z różnych środowisk, przeprowadzono wielojęzyczną aktualizację materiałów informacyjnych i wytycznych dotyczących pomocy w dobrowolnym powrocie i reintegracji (AVRR – Assisted Voluntary Return and Reintegration).

Współpraca z państwami trzecimi nadal koncentrowała się na dwustronnych porozumieniach o readmisji i zaangażowaniu na szczeblu UE. Chociaż w tym okresie sprawozdawczym nie podpisano żadnych nowych umów o readmisji na szczeblu krajowym, Polska aktywnie uczestniczyła we wspólnych operacjach powrotowych koordynowanych przez Frontex, w ramach których osoby powracające były wysyłane głównie do krajów Europy Wschodniej, Azji Środkowej i Kaukazu.

Operacje powrotowe i readmisyjne skorzystały również z lepszej interoperacyjności baz danych i systemów granicznych, co usprawniło procedury identyfikacyjne i śledzenie spraw. Rozwój ten był zgodny z szerszymi wysiłkami krajowymi na rzecz przygotowania się do pełnego wdrożenia unijnych przepisów dotyczących interoperacyjności.

Podsumowując, w 2024 r. system powrotów w Polsce cechowały: wzmocnienie spójności operacyjnej, postępująca cyfryzacja oraz poszerzenie geograficznego zasięgu wsparcia w zakresie dobrowolnych powrotów, przy jednoczesnym dalszym wykorzystywaniu istniejących ram prawnych i narzędziach współpracy wielostronnej.

12

MIGRACJA I ROZWÓJ

W tej dziedzinie nie wprowadzono żadnych istotnych zmian legislacyjnych ani instytucjonalnych. Wybrane inicjatywy nadal jednak promowały spójność polityki w zakresie zarządzania migracją i międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju, w szczególności poprzez istniejące instrumenty finansowania i zaangażowanie wielostronne.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych kontynuowało realizację wieloletniego programu współpracy na rzecz rozwoju na lata 2021–2030, w którym migracja uznana została za temat przekrojowy. W ramach tych działań wybrane projekty w krajach Partnerstwa Wschodniego i Afryki Subsaharyjskiej obejmowały elementy związane z migracją, takie jak wsparcie dla lokalnych rynków pracy, systemów edukacji i reform zarządzania. Chociaż działania te nie były zaprojektowane jako specjalne programy dotyczące migracji i rozwoju, miały one na celu zajęcie się podstawowymi przyczynami migracji oraz wspieranie warunków sprzyjających dobrowolnemu powrotowi i reintegracji.

W 2024 r. nie wprowadzono żadnych nowych programów migracji wahadłowej, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej utrzymało ramy prawne dotyczące sezonowej i tymczasowej migracji zarobkowej, zwłaszcza w rolnictwie i budownictwie. Kanały te – wykorzystywane głównie przez obywateli Ukrainy, Gruzji, Mołdawii i krajów azjatyckich – nadal funkcjonowały jako faktyczne mechanizmy migracji wahadłowej, umożliwiając wielokrotne, ograniczone czasowo pobyty w celu wykonywania pracy bez możliwości długoterminowego osiedlenia się.

W 2024 r. nie rozpoczęto żadnych publicznych debat ani nie opracowano żadnych krajowych dokumentów strategicznych poświęconych wyraźnie wzmocnieniu synergii między migracją a rozwojem. Kwestia ta pozostaje jednak częścią szerszych rozważań dotyczących polityki zagranicznej i mobilności pracowników.

Załącznik A: Metodologia i definicje

Metodologia

Informacje niezbędne do sporządzenia części II sprawozdania krajowego uzyskano poprzez wysłanie wniosków o udzielenie informacji i podsumowanie odpowiedzi otrzymanych od Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Funduszy Rozwoju i Polityki Regionalnej, Ministerstwa Rodziny,

Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Komendy Głównej Straży Granicznej oraz Komendy Głównej Policji.

Definicje

Wszystkie definicje użyte w sprawozdaniu są zgodne z tymi stosowanymi w odpowiednich dyrektywach UE i przepisach UE, a także z definicjami podanymi w glosariuszu ESM dotyczącym azylu i migracji.

Załącznik B:

Statystyki krajowe

Część 10 – Statystyki dotyczące handlu ludźmi

(Przygotowane przez Komendę Główną Policji)

Dane statystyczne 2020-2024

Art. 189a k.k.	Postępowania wszczęte	Przestępstwa stwierdzone	Domniemane ofiary handlu ludźmi Zidentyfikowane przez funkcjonariuszy Policji
2020	14 8 – w innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka; 3 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym; 2 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 1 – w formie przygotowania, dotyczyło pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy	11 6 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 3 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym; 2 – w innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka;	17 9 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 8 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym;
2021	21 12 – w innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka; 6 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 2 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym; 1 – w żebractwie;	9 9 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania;	23 17 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 5 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym; 1 – w żebractwie;

2022	20 7 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 5 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym; 4 – w innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka; 3 – w żebractwie; 1 – w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów;	23 20 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 1 – w innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka; 1 – w żebractwie; 1 w niewolnictwie;	31 13 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym; 12 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 3 – w żebractwie; 3 – w innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka;
2023	13 8 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym (w tym 1 w formie przygotowania); 2 – w innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka; 1 – w żebractwie; 2 – w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów;	12 4 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania (w tym 1 w formie przygotowania); 3 – w innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka; 3 – w żebractwie; 2 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym;	30 16 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym; 8 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 6 – w żebractwie;
2024	11 7 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym; 3 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 1 – w żebractwie;	17 8 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym; 6 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 1 – w innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka; 1 – w żebractwie; 1 – w niewolnictwie;	23 15 – w pracy lub usługach o charakterze przymusowym; 5 – w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania; 3 – w żebractwie;

Domniemane ofiary handlu ludźmi 2020

forma	domniemane ofiary ogółem	płeć		wiek		obywatelstwo		
		M	K	pełnoletni	małoletni	Polska	Kolumbia	Bułgaria
w pracy lub usługach o charakterze przymusowym	8	7	1	8		5	3	
w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania	9		9	8	1	6		3
suma	17	7	10	16	1	11	3	3

Domniemane ofiary handlu ludźmi – 2021

forma	domniemane ofiary ogółem	płeć		Wiek		obywatelstwo		
		M	K	pełnoletni	małoletni	Polska	Bulgaria	Ukraina
w pracy lub usługach o charakterze przymusowym	5	5		5		4	1	
w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania	20		20	19	1	16	3	1
w żebractwie	1		1	1				1
suma	26	5	21	25	1	20	4	2

Domniemane ofiary handlu ludźmi – 2022

forma	domniemane ofiary ogółem	płeć		wiek		obywatelstwo								
		M	K	pełnoletni	małoletni	Polska	Ukraina	Wietnam	Białoruś	Kolumbia	Rumunia	Słowacja	Republika Czeska	Łotwa
w pracy lub usługach o charakterze przymusowym	13	8	5	13		8		3				1	1	
w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania	12		12	10	2	2	8		2					
w żebractwie	3	1	2	2	1		1				1			1
w niewolnictwie i innych formach	3	3		3		1				2				
suma	31	12	19	28	3	11	9	3	2	2	1	1	1	1

Domniemane ofiary handlu ludźmi – 2023

forma	domniemane ofiary ogółem	płeć		wiek		obywatelstwo									
		M	K	pełnoletni	małoletni	Ukraina	Kolumbia	Mołdawia	Polska	Bangladesz	Bułgaria	Mali	Rosja	Tajlandia	Zimbabwe
w pracy lub usługach o charakterze przymusowym	16	15	1	15	1	6	5		2	2					1
w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania	8		8	7	1	2			3		1	1		1	
w żebractwie	6	1	5	2	4			5					1		
suma	30	16	14	24	6	8	5	5	5	2	1	1	1	1	1

Domniemane ofiary handlu ludźmi – 2024

forma	domniemane ofiary ogółem	płeć		wiek		obywatelstwo							
		M	K	pełnoletni	małoletni	Polska	Ukraina	Mołdawia	Bułgaria	Republika Mauritiusu	Kirgistan	Indie	Uzbekistan
w pracy lub usługach o charakterze przymusowym	15	11	4	13	2	5	4	3		1			1
w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania	5		5	3	2	2	1		1		1	1	
w żebractwie	3	1	2	2	1	2		1					
suma	23	12	11	18	5	9	5	4	1	1	1	1	1

Europejska Sieć Migracyjna
Krajowy Punkt Kontaktowy w Polsce

Urząd do Spraw Cudzoziemców
ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa

esm@udsc.gov.pl
www.gov.pl/web/europejska-siec-migracyjna